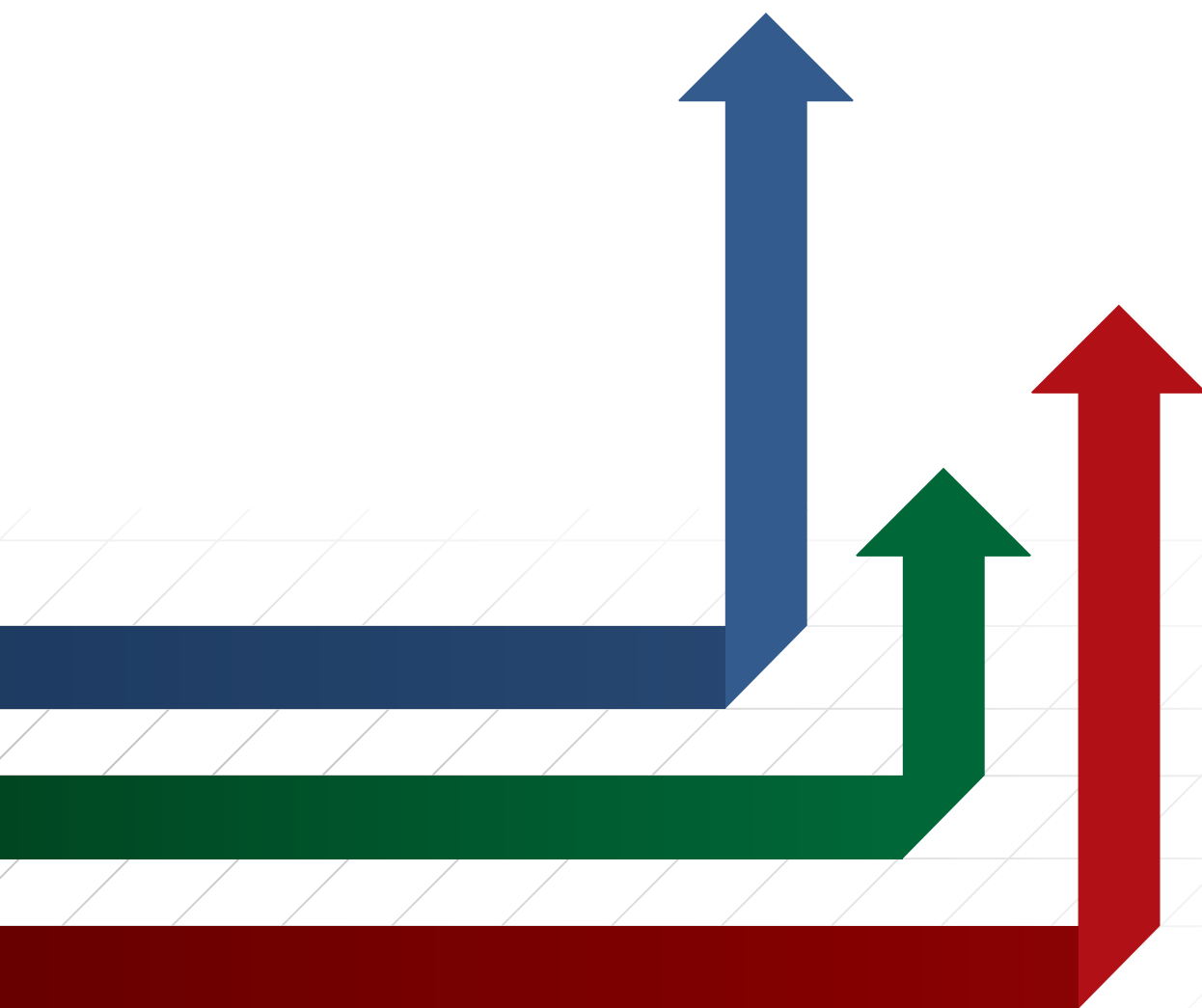

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2023-2025

ΜΑΙΟΣ 2022

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2023-2025

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΜΑΙΟΣ 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	5
Στρατηγικές Επιδιώξεις	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	16
Διαχείριση των Δημόσιων Οικονομικών	16
Μακροοικονομικό Περιβάλλον	17
Μακροοικονομικές Εξελίξεις - 2021	17
Τρέχουσες Οικονομικές Εξελίξεις - 2022	18
Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας	18
Διεθνείς Υποχρεώσεις	19
Δημόσια Οικονομικά	19
Δημοσιονομική Κατάσταση - Γενική Κυβέρνηση	19
Βιωσιμότητα Δημόσιου Χρέους	27
Κεντρική Κυβέρνηση - Κρατικός Προϋπολογισμός 2023 και ΜΔΠ 2023-2025	28
Ανάλυση Κινδύνων	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	32
Μεταρρυθμίσεις στη Γενική Κυβέρνηση και στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα	32
Γενικοί Στόχοι και Δράσεις	32
Κατευθυντήριες Γραμμές	37
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	38

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) προσδιορίζει και παρουσιάζει συνολικά τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης για την επόμενη τριετία.

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής για το 2023-2025 έχει καταρτιστεί λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών όπως της πανδημίας του κορωνοϊού αλλά και των γεωπολιτικών εξελίξεων με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, η οποία έχει διαταράξει τις αγορές, επιφέροντας πολύ σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο παγκοσμίως. Σε ότι αφορά την πανδημία, παρατηρείται διεθνώς μια τάση αποκλιμάκωσης των περιοριστικών μέτρων, αφού η μετάλλαξη «Όμικρον» παρότι είναι πιο μεταδοτική από προηγούμενες μεταλλάξεις, θεωρείται λιγότερη επικίνδυνη για την ανθρώπινη υγεία και ως εκ τούτου δεν πιέζονται ιδιαίτερα τα εθνικά συστήματα υγείας. Συνεπώς, δεν υπάρχουν πλέον περιορισμοί στις διακινήσεις και στην οικονομική δραστηριότητα.

Σε σχέση με την εισβολή στην Ουκρανία, η Δύση έχει επιβάλει άνευ προηγουμένου κυρώσεις στη Ρωσία και στη Λευκορωσία, οι οποίες, αναπόφευκτα, επιφέρουν άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις και κόστος κυρίως στην ευρωπαϊκή οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Οι επιπτώσεις διαφέρουν από χώρα σε χώρα, με τους κύριους κινδύνους να αφορούν την αύξηση του πληθωρισμού, και ειδικά τις τιμές ενέργειας και των σιτηρών. Στο παρόν στάδιο, ο αρνητικός αντίκτυπος από την επιβολή κυρώσεων κατά της Ρωσίας αλλά και τα ανάλογα μέτρα που εφαρμόζει η Ρωσία είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν, λόγω του ότι η διάρκεια και έκτασή τους δεν είναι καθορισμένη. Το ΣΠΔΠ 2023-2025, όπως προκύπτει από τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο (Ν.20(Ι)/2014), αποτελείται από τρεις Δηλώσεις-Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 1, *“Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής”* (ΔΚΣ), αναλύει το ευρύτερο πλαίσιο της κυβερνητικής αναπτυξιακής πολιτικής για την περίοδο 2023-2025. Λόγω των γεωπολιτικών εξελίξεων, κύρια προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα αποτελεί ο περιορισμός των οικονομικών επιπτώσεων. Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, η οικονομική πολιτική του κράτους θα εστιαστεί στην εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, όπως αυτές περιγράφονται στο εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και στη στρατηγική που έχει ετοιμάσει το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας για το νέο οικονομικό μοντέλο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στο Κεφάλαιο 2, *«Δήλωση Δημοσιονομικής Στρατηγικής»* (ΔΔΣ), παρουσιάζονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, καθώς και οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις και το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο. Στη βάση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών εξελίξεων και προβλέψεων θα καθοριστούν τα ανώτατα όρια δαπανών για κάθε Υπουργείο/Υφυπουργείο και ανεξάρτητη υπηρεσία. Στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, η επίτευξη των προτεραιοτήτων πολιτικής σύμφωνα με τη ΔΚΣ, η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών μέσω της ανακατανομής των δημοσίων δαπανών προς κατηγορίες με υψηλή προστιθέμενη αξία καθώς και η χρήση των περιορισμένων δημόσιων πόρων αποδοτικά, αποτελεσματικά και με διαφάνεια.

Στο Κεφάλαιο 3, *“Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης”* (ΔΠΑ), προσδιορίζεται η πολιτική για την αποτελεσματική διαχείριση των ανθρώπινων πόρων στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στο πλαίσιο των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ περιλαμβάνονται και οι πολιτικές που αφορούν στη βελτίωση της διαφάνειας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας, καθώς και της περαιτέρω ανάπτυξης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Κατά την τελευταία δεκαετία η κυπριακή οικονομία έχει υποστεί μια σειρά κρίσεων και εξωτερικών κραδασμών, με αφετηρία την χρηματοπιστωτική κρίση του 2013 και σε συνέχεια την παγκόσμια υγειονομική κρίση και πρόσφατα τις οικονομικές επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία. Για αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η Κυβέρνηση έθεσε ως προτεραιότητα την εφαρμογή μέτρων για δημοσιονομική εξυγίανση και την επίτευξη και διατήρηση μακροοικονομικής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας καθώς και στην προώθηση μεταρρυθμίσεων για την ενδυνάμωση του θεσμικού πλαισίου και της οικονομίας, με στόχο την διοικητική αναβάθμιση του κράτους και την ενίσχυση ικανότητας της χώρας για βιώσιμη ανάπτυξη. Στη συνέχεια, έμφαση δόθηκε στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας του κορωνοϊού με τη θωράκιση του συστήματος υγείας, την στήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και τον μετριασμό των επιπτώσεων στις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους. Παράλληλα, προωθήθηκε η επίσπευση των απαιτούμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, θέτοντας τα θεμέλια για ενίσχυση της ανθεκτικότητας και των προοπτικών της οικονομίας για μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη, μέσα από τη διασφάλιση συνθηκών πράσινης και ψηφιακής μετάβασης και κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Οι πιο πάνω πολιτικές οδήγησαν στην έξοδο από την κρίση, επανάφεραν την οικονομία σε τροχιά ανάπτυξης, ξεπερνώντας το προ της πανδημίας ύψος του ΑΕΠ το 2021, το πρωτογενές δημοσιονομικό ισοζύγιο έχει σχεδόν ισοσκελιστεί και το δημόσιο χρέος τέθηκε σε καθοδική πορεία. Επιτεύχθηκε σημαντική μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ενώ έχει διευρυνθεί η παραγωγική βάση της οικονομίας με την ανάπτυξη νέων τομέων/υπο-τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Στην παρούσα περίοδο, η Κυβέρνηση λαμβάνει πρόσθετα μέτρα για απαμβλυνση των επιπτώσεων του πολέμου στην Ουκρανία, ιδιαίτερα όσον αφορά τον τομέα της ενέργειας και τον πληθωρισμό, με επικέντρωση στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Παρά την επιτυχή αντιμετώπιση των διαδοχικών κρίσεων, την ευελιξία που έχει επιδειχθεί και την σημαντική πρόοδο, μέσα από τις πρόσφατες κρίσεις έχει διαπιστωθεί ακόμη περισσότερο η ανάγκη για ολοκλήρωση των προσπαθειών του κράτους για σφαιρική αντιμετώπιση των προκλήσεων και των μακροχρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας, με στόχο την ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας της σε εξωτερικές κρίσεις και την ενίσχυση των δυνατοτήτων της για αειφόρο μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

Ανάμεσα στις βασικότερες προκλήσεις της κυπριακής οικονομίας, όπως αυτές επισημαίνονται και στις αξιολογήσεις της ΕΕ για την Κύπρο, περιλαμβάνονται οι μακροοικονομικές ανισοσκελίσεις, συγκεκριμένα το ψηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, το υψηλό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε σχέση με τα άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ παρά τη σημαντική διαχρονική μείωση τους, η συγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας σε σχετικά μικρό αριθμό τομέων παρά τη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης που επιτεύχθηκε τα τελευταία χρόνια, οι μεγάλες επενδυτικές ανάγκες στους τομείς της πράσινης οικονομίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού και τα σχετικά χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας. Προκλήσεις παραμένουν όσον αφορά τους τομείς της δημόσιας διοίκησης, της αποδοτικότητας του δικαστικού συστήματος, και της πάταξης της διαφθοράς, που πέραν της πρώτιστης σημασίας τους για τους πολίτες και την ευνομία του κράτους, επηρεάζουν αρνητικά το επιχειρηματικό περιβάλλον και τις επενδύσεις. Σημαντική είναι και η ανάγκη για περαιτέρω βελτίωση των αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού συστήματος και για καλύτερη διασύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Κρίσιμη βαρύτητα όπως κατέδειξε και η κρίση από τον πόλεμο στην Ουκρανία έχει και η ανάγκη για προώθηση ενεργειακής ασφάλειας μέσω της διαφοροποίησης των παραγωγικών πηγών ενέργειας. Πρόκληση συνεχίζει να αποτελεί και η ανάγκη περαιτέρω θωράκισης της ποιότητας, βέλτιστης διαχείρισης και δημοσιονομικής βιωσιμότητας του συστήματος υγείας, καθώς και η διασφάλιση των βέλτιστων συνθηκών διαβίωσης των πολιτών.

Στο πιο πάνω πλαίσιο, καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική η επίσπευση και ενίσχυση συντονισμένων προσπαθειών για περαιτέρω βελτίωση των συνθηκών σταθερότητας, ανταγωνιστικότητας και ανθεκτικότητας της οικονομίας, στη βάση ενός νέου ολοκληρωμένου και μακροχρόνιου μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης.

Τις προσπάθειες της κυβέρνησης για τον μετριασμό και την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της πανδημίας, συνδράμει η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ, μέσα από το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) για τη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027. Η αποτελεσματική αξιοποίηση των χρηματοδοτικών ευκαιριών που παρέχει το ΠΔΠ, μέσα από τις εθνικές κατανομές των επιμέρους Ταμείων και Χρηματοδοτικών Μηχανισμών, όσο και μέσα από τη συμμετοχή της Κύπρου στα ανταγωνιστικά προγράμματα της ΕΕ, θα είναι καταλυτικής σημασίας στο πλαίσιο της αναπτυξιακής και μεταρρυθμιστικής ατζέντας της κυβέρνησης για την επόμενη τριετία, αλλά και μετέπειτα.

Ειδικότερα στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, θα προωθηθούν σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που συνολικά στοχεύουν στην αλλαγή του μοντέλου ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας, με τρόπο που να συνάδει με τους μακροπρόθεσμους στόχους για την κυπριακή οικονομία, όπως αυτοί τίθενται στη νέα μακροπρόθεσμη στρατηγική ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κυπριακής οικονομίας, είναι απαραίτητο όπως τα Στρατηγικά Σχέδια των Κρατικών Υπηρεσιών και ο Κρατικός Προϋπολογισμός, αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της Κυβέρνησης, όπως αυτές έχουν καθοριστεί στη βάση των προγραμματικών δηλώσεων του Προέδρου της Δημοκρατίας και έχουν στη συνέχεια επικαιροποιηθεί, ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις διαφοροποιημένες ανάγκες και προτεραιότητες της χώρας, κυρίως όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί μέσα από τις πρόσφατες υγειονομικές και γεωπολιτικές εξελίξεις, τις συστάσεις και δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας έναντι της ΕΕ, καθώς και έναντι των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) σε σχέση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Οι στρατηγικές προτεραιότητες ευθυγραμμίζονται με τις κατευθύνσεις της Στρατηγικής για τη Μακροπρόθεσμη Ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας αλλά και τις διαπιστώσεις της 2ης Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας¹ που έχουν εκπονηθεί από το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου.

Ειδικότερα, σημειώνεται ότι, παράλληλα με τις προτεραιότητες που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο, οι μεσοπρόθεσμες στρατηγικές κατευθύνσεις αντικατοπτρίζουν τις προτεραιότητες που τίθενται για την Κύπρο σε ευρωπαϊκό επίπεδο βάσει των ειδικών Ανά Χώρα Συστάσεων, με στόχο την αντιμετώπιση των κύριων προκλήσεων που εντοπίζονται από την ΕΕ για την Κύπρο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Οι εν λόγω προκλήσεις και συστάσεις αποτέλεσαν βασική παράμετρο στην ετοιμασία του εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) για την περίοδο 2021-2026. Παράλληλα, μέσω της διασύνδεσης πλέον του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, οι εν λόγω συστάσεις λαμβάνονται υπόψη και στη διαμόρφωση των στόχων και προτεραιοτήτων του Προγράμματος ΘΑΛΕΙΑ, το οποίο θα υλοποιηθεί με τη στήριξη των Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2021-2027.

Η Στρατηγική για τη βιώσιμη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας στοχεύει στο να καταστεί η χώρα μας ένα διεθνές πρότυπο στη βάση μιας ακμάζουσας και ανθεκτικής οικονομίας, με υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας, αυξημένη παραγωγικότητα και εξαγωγικό προσανατολισμό, σε συνδυασμό με μια δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία, μια σύγχρονη και αποδοτική δημόσια διοίκηση και ένα διαφανές και αποτελεσματικό κράτος δικαίου. Αξιοποιώντας και ενισχύοντας τα υφιστάμενα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κυπριακής οικονομίας και αναπτύσσοντας νέα, η εν λόγω στρατηγική έχει διαμορφωθεί στη βάση νέου αναπτυξιακού οράματος 2035, το οποίο προνοεί τη μετατροπή της Κύπρου σε αειφόρο επιχειρηματικό και εμπορικό κέντρο της Ευρώπης, με ταυτόχρονη διαφοροποίηση και διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, με τρόπο που να διασφαλίζει μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη. Η ανάπτυξη και αξιοποίηση τεχνολογίας αιχμής, καθώς και η προώθηση της περιβαλλοντικής αειφορίας, αποτελούν βασικές παραμέτρους στις επιμέρους πτυχές του οράματος 2035, αναδεικνύοντας το υψηλό

¹ Η 2η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2021

επίπεδο φιλοδοξίας σε ότι αφορά στις μελλοντικές επιδόσεις της χώρας μας ως προς την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Οι στρατηγικές επιδιώξεις της μακροχρόνιας στρατηγικής με τις οποίες ευθυγραμμίζονται οι στόχοι και προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, αντικατοπτρίζονται σε όλους σχεδόν τους άξονες πολιτικής του ΣΑΑ, μέσα από μία σειρά επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων σε τομείς που αναδεικνύονται ως βασικοί μοχλοί για μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη.

Σημαντική είναι και η επικέντρωση των στρατηγικών κατευθύνσεων στις απαραίτητες πολιτικές και δράσεις για την υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχει λάβει η Κυπριακή Δημοκρατία για συμβολή στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 των ΗΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες και αντίστοιχες δεσμεύσεις σε συγκεκριμένους τομείς, όπως αυτές καταγράφονται στις Εθελοντικές Εκθέσεις Προόδου της Κύπρου για την εφαρμογή της Ατζέντας 2030².

Στη βάση των πιο πάνω, η παρούσα Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής θέτει τις πιο κάτω βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες, οι οποίες θα διέπουν την κατανομή των πόρων του Προϋπολογισμού για την περίοδο 2022-2024:

Γενικό στόχο αποτελεί η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και δημόσιων επενδύσεων, εντός των δημοσιονομικών δυνατοτήτων του κράτους, έτσι ώστε να ολοκληρωθεί η μετάβαση σε ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, να διασφαλιστεί η μακροοικονομική σταθερότητα, η ανταγωνιστικότητα και ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας, με απώτερο στόχο την δημιουργία ικανοποιητικών επιπέδων απασχόλησης και βιώσιμης μακροπρόθεσμα ανάπτυξης μέσα σε συνθήκες κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε έργα και επενδύσεις, κίνητρα και δράσεις που μπορούν να υποβοηθήσουν την δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων, οδηγώντας στη δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς και σε μέτρα κοινωνικής προστασίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε οριζόντιες μεταρρυθμίσεις, πολιτικές και μέτρα για την προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων, την αποτελεσματικότερη και πιο ευέλικτη λειτουργία της οικονομίας και την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Σε συνέχεια της ψήφισης των νομοθεσιών για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, θα πρέπει να προωθηθεί η άμεση υλοποίηση τους. Άλλες σημαντικές μεταρρυθμίσεις που πρέπει να ολοκληρωθούν αφορούν στην εκπαίδευση και την βελτίωση της διασύνδεσης της με την αγορά εργασίας, στο δικαστικό σύστημα, καθώς και στην πάταξη της διαφθοράς. Καταλυτικής σημασίας είναι η ενίσχυση της οικονομίας μέσα από την επίσχευση του ψηφιακού μετασχηματισμού και της καινοτομίας τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Κομβικό σημείο αποτελεί η ενίσχυση της πράσινης οικονομίας, με έμφαση στον τομέα της ενέργειας. Υψίστης προτεραιότητας είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τόσο από τις μεταφορές και τις ρυπογόνες βιομηχανίες, όσο και από τον πρωτογενή και άλλους τομείς της οικονομίας, λαμβανομένου υπόψη του διαχρονικά ανοδικού επιπέδου φιλοδοξίας σε επίπεδο ΕΕ, ως προς τους κλιματικούς στόχους. Η διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας, περιλαμβανομένης και της αξιοποίησης του φυσικού αερίου, με στόχο την ενεργειακή ασφάλεια και η λήξη της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου αποτελούν προτεραιότητα. Η διεύρυνση και περαιτέρω διαφοροποίηση της οικονομίας μέσω της αξιοποίησης και ενίσχυσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας και της ανάπτυξης νέων τομέων/υποτομέων οικονομικής δραστηριότητας είναι απαραίτητη προκειμένου να αυξηθεί η αυτάρκεια της οικονομίας και η ανθεκτικότητά της σε εξωτερικούς κραδασμούς. Σημαντική είναι και η αξιοποίηση των νέων ευκαιριών που αναδεικνύονται μέσα από την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για μια δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Η περαιτέρω θωράκιση του εθνικού συστήματος υγείας με την ενδυνάμωση της ικανότητας αντιμετώπισης μελλοντικών κρίσεων αλλά και την διασφάλιση βέλτιστης διαχείρισης αποτελούν προϋποθέσεις για την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών προς τους πολίτες αλλά και της βιωσιμότητας του συστήματος.

² Η 1η Εθελοντική Έκθεση Προόδου της Κύπρου υποβλήθηκε το 2017 και η 2η Έκθεση τον Ιούνιο του 2021

Οι πιο πάνω προτεραιότητες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη διαμόρφωση των τριετών Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων και των άλλων κρατικών υπηρεσιών και στην υποβολή των προτάσεων για τον προϋπολογισμό του 2023. Σημειώνεται ειδικότερα ότι ο καταρτισμός του προϋπολογισμού θα πρέπει απαραίτητα να λαμβάνει υπόψη τις συγκεκριμένες δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας καθώς και τον προγραμματισμό των Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής (συμπεριλαμβανομένου του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης) για την τριετία 2023-2025, τις συστάσεις της 2ης Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας, καθώς επίσης τα μέτρα για την υλοποίηση της Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Μακροχρόνια Ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας.

Οι προτεραιότητες που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την ετοιμασία των τριετών Στρατηγικών Σχεδίων και του κρατικού προϋπολογισμού αφορούν πιο αναλυτικά στις ακόλουθες οριζόντιες και τομεακές πολιτικές:

Αποτελεσματική διοίκηση και κράτος δικαίου

Ο γενικός στόχος της πιο πάνω στρατηγικής κατεύθυνσης είναι η προώθηση του εκσυγχρονισμού του κράτους μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που επικεντρώνονται στη **μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας, της τοπικής αυτοδιοίκησης και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος**, προωθώντας ταυτόχρονα τη **διαφάνεια και την καταπολέμηση της διαφθοράς**.

Ειδικότερα, η αποτελεσματικότητα της διοίκησης θα πρέπει να διέλθει μέσα από την **ταχύτερη δυνατή υλοποίηση της μεταρρύθμισης της Δημόσιας Υπηρεσίας**. Η εν λόγω μεταρρύθμιση, η οποία εγκρίθηκε από την Βουλή των Αντιπροσώπων τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους, στοχεύει στο να καταστεί η δημόσια υπηρεσία πιο αποτελεσματική και αποδοτική και αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση της δυνατότητας παροχής ποιοτικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τη στήριξη των επιχειρήσεων και εν γένει, της ανταγωνιστικότητας τους. Συγκεκριμένα, η μεταρρύθμιση θέτει ένα νέο εποπτικό πλαίσιο για την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, ένα πιο αξιοκρατικό σύστημα πλήρωσης θέσεων, ένα νέο σύστημα αξιολόγησης απόδοσης και ένα νέο πλαίσιο εξέτασης πειθαρχικών παραπτωμάτων.

Επιπρόσθετα, η πανδημία COVID-19 και τα μέτρα περιορισμού κατέδειξαν την επείγουσα ανάγκη ανάπτυξης κατάλληλων ψηφιακών λύσεων για δημόσιες υπηρεσίες, προωθώντας ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας. Ως εκ τούτου, η επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού και η αύξηση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης, μέσω της εφαρμογής ενός κεντρικού εργαλείου διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου, που θα βοηθήσει στην ανάπτυξη νέων ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, αποτελεί μια από τις σημαντικές προκλήσεις και επιδιώξεις της Κυβέρνησης.

Σημαντική στο πλαίσιο αυτό είναι και η ολοκλήρωση της εφαρμογής του αναθεωρημένου Σχεδίου Δράσης για Βελτίωση του Ρυθμιστικού Πλαισίου 2019-2022, το οποίο στοχεύει στην περαιτέρω αναθεώρηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου και απλοποίηση των διαδικασιών ώστε να ελαχιστοποιηθεί το διοικητικό κόστος και να διευκολυνθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα και οι επενδύσεις.

Η **αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης** βάσει της νέας νομοθεσίας που έχει εγκριθεί από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, αποτελεί μια ακόμα σημαντική προτεραιότητα του κράτους για την αντιμετώπιση των αδυναμιών που αντιμετωπίζει το σημερινό κατακερματισμένο μοντέλο. Με γνώμονα την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και της λογοδοσίας, την ενίσχυση των συνεργειών ανάμεσα στις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τις εξοικονομήσεις που θα προκύψουν ένεκα της αξιοποίησης των οικονομικών κλίμακας που θα αναπτυχθούν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα είναι σε θέση να προσφέρει μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών με πιο αποδοτικό, αποτελεσματικό και ποιοτικό τρόπο, να ανταποκρίνεται άμεσα και με μειωμένο διοικητικό φόρτο στις ανάγκες του πολίτη και των επιχειρήσεων και να δημιουργεί ένα καλύτερο περιβάλλον για τους πολίτες.

Παρόλο που το Δικαστικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ποιότητα, αξιοπιστία και αμεροληψία, αντιμετωπίζει διαρθρωτικά προβλήματα που έχουν οδηγήσει στη συσσώρευση μεγάλου αριθμού υποθέσεων που

εκκρεμούν ενώπιον των Δικαστηρίων. Η ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων σχετικά με τη βελτίωση της αποδοτικότητας των διαδικασιών για απονομή δικαιοσύνης αποτελεί υψηλή βραχυπρόθεσμη προτεραιότητα. Η αναδιοργάνωση και ο εκσυγχρονισμός των δικαστηρίων, η σύσταση εξειδικευμένων δικαστηρίων και η ίδρυση ενός νέου Εφετείου, η εκπαίδευση, αναβάθμιση και ενίσχυση του δικαστικού δυναμικού συμπεριλαμβανομένης της πρόσληψης νέων δικαστών, καθώς και η υλοποίηση του έργου για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη, αποτελούν δράσεις προτεραιότητας για τη βελτίωση του δικαστικού συστήματος. Επιπλέον, η πρόσφατη έγκριση από το Ανώτατο Δικαστήριο των νέων Κανονισμών Πολιτικής Δικονομίας σε συνδυασμό με την εκπαίδευση των Δικαστών, Δικηγόρων και Δικαστικού προσωπικού σχετικά με τους νέους Κανονισμούς και τη νέα φιλοσοφία που συνδέεται με αυτούς, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα βήματα της μεταρρύθμισης. Όλες οι πιο πάνω δράσεις θα βοηθήσουν στη βελτίωση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων και στην ενίσχυση της εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων. Η επιτυχής εφαρμογή τους, όχι μόνο θα έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της απονομής της δικαιοσύνης στην Κύπρο, αλλά θα συμβάλει επίσης στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της και στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Η έλλειψη διαφάνειας και χρηστής διοίκησης και τα περιστατικά διαφθοράς αποτελούν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την επενδυτική δραστηριότητα και την ανάπτυξη κάθε οικονομίας. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην επιτάχυνση της υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης για καταπολέμηση της διαφθοράς, με ιδιαίτερα σημαντική τη δημιουργία Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς. Θα πρέπει επίσης να προωθηθεί η υλοποίηση των μέτρων της κυβέρνησης για πάταξη της διαφθοράς (Jan 2021) που βασίζονται στο τρίπτυχο κράτους δικαίου, διαφάνειας και λογοδοσίας και αφορούν σε τρεις κεντρικούς πυλώνες: (i) Πρόληψη, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση (ii) Νομοθετικά μέτρα και (iii) Εποπτεία και αξιολόγηση κινδύνων. Υψηλή προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην υλοποίηση των νομοσχεδίων σχετικά με τη σύσταση και λειτουργία της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς, τη ρύθμιση του lobbying και θεμάτων ασυμβίβαστου, και την προστασία μαρτύρων που σχετίζονται με πράξεις διαφθοράς. Σημαντική είναι και η δημιουργία του Μητρώου Τελικών Δικαιούχων Ιδιοκτητών (Ultimate Beneficial Owners) για εταιρικά και άλλα νομικά πρόσωπα, μέτρο το οποίο θα βελτιώσει την εταιρική εμπιστοσύνη και διαφάνεια στην Κύπρο, καθιστώντας σαφές ποιος κατέχει και ποιος ελέγχει τις εταιρείες και άλλα νομικά πρόσωπα.

Ανθρώπινο δυναμικό - εκπαίδευση, κατάρτιση, δεξιότητες και αγορά εργασίας

Ο τομέας της παιδείας είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη της οικονομίας και τη στήριξη της κοινωνίας. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου έχει τύχει σημαντικών μεταρρυθμίσεων τα τελευταία χρόνια, με στόχο τον εκσυγχρονισμό των παιδαγωγικών πολιτικών, την αναβάθμιση των δομών και τη βελτίωση των υποδομών. Εντούτοις, η πανδημία του COVID-19 έχει αναδείξει μία σειρά αδυναμιών και προκλήσεων που καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για περαιτέρω εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, περιλαμβανομένης τόσο της ενίσχυσης των ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών και εκπαιδευτικών, όσο και του ψηφιακού μετασχηματισμού των σχολικών μονάδων.

Έμφαση πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και στη δημιουργία καλύτερης διασύνδεσης μεταξύ εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας. Ο εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – συμπεριλαμβανομένης και της τεχνικής εκπαίδευσης, η βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού των σχολικών μονάδων και η ενίσχυση των ηλεκτρονικών δεξιοτήτων, η καθιέρωση ενός νέου συστήματος αξιολόγησης εκπαιδευτικών και σχολείων, η αντιμετώπιση του φαινομένου αντιστοιχίας δεξιοτήτων μεταξύ εκπαίδευσης και απασχόλησης, καθώς και η επέκταση της δωρεάν υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης και η προώθηση της δια βίου μάθησης, αποτελούν βασικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που προάγουν τη βελτίωση των αποτελεσμάτων των μαθητών.

Τα έκτακτα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση για τον μετριασμό των συνεπειών της υγειονομικής κρίσης πρώτιστο στόχο είχαν τη διατήρηση της απασχόλησης, που αποτελεί και την ύψιστη οριζόντια προτεραιότητα

της κυβέρνησης. Ο προσανατολισμός στις Ενεργές Πολιτικές Απασχόλησης, περιλαμβανομένης της επιδότησης της εργασίας με στόχο την επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και την πρόσβαση σε αξιοπρεπή εργασία, αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της κοινωνικής πολιτικής του κράτους. Η εισαγωγή ευέλικτων μορφών εργασίας και ιδιαίτερα της τηλεργασίας αποκτά πλέον αυξημένη βαρύτητα βραχυπρόθεσμα, δεδομένων των εμπειριών αλλά και διδαγμάτων από την πανδημία, καθώς και μεσοπρόθεσμα για σκοπούς διευκόλυνσης της συμμετοχής των γυναικών και άλλων ομάδων στην αγορά εργασίας. Όπως επισημαίνεται και στη 2η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας, η Κύπρος παρουσιάζει υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων (κάτω των 25 ετών), αλλά και ένα συγκριτικά υψηλό ποσοστό νέων που δεν βρίσκεται σε απασχόληση, εκπαίδευση ή κατάρτιση (NEET). Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στους νέους, κυρίως τους NEET, αλλά και στους μεγαλύτερης ηλικίας μακροχρόνια ανέργους. Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή θα διαδραματίσει ο εκσυγχρονισμός του Τμήματος Εργασίας και των Δημόσιων Υπηρεσιών Απασχόλησης ο οποίος θα επιτευχθεί μέσω της ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού και της διοικητικής και τεχνικής ικανότητας, της προώθησης δραστηριοτήτων για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην παροχή υπηρεσιών, καθώς και της ενίσχυσης για την προσέγγιση και υποστήριξη της ενεργοποίησης στα νεαρά άτομα. Η προσπάθεια κατάρτισης των ανέργων σε επαγγέλματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, στοχεύοντας παράλληλα στην πλήρη αξιοποίηση ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται για το σκοπό αυτό, αποτελεί προτεραιότητα. Σημαντική είναι επίσης η παροχή Σχεδίων χορηγιών/κινήτρων εργοδότησης των ανέργων. Προτεραιότητα πολιτικής συνεχίζει να αποτελεί η προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, η εξάλειψη της αδήλωτης εργασίας, καθώς και η κατοχύρωση της αξιοπρεπούς απασχόλησης.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελεί βασική συνιστώσα στις προσπάθειες ενίσχυσης της ανθεκτικότητας της οικονομίας, συμβάλλοντας στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιώσιμη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και ευημερία. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τεχνολογικών, οικονομικών και κοινωνικών καινοτομιών που προκύπτουν από την ψηφιοποίηση, παρουσιάζοντας τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης. Η κρίση της πανδημίας ανέδειξε την επιτακτική ανάγκη άμεσης υλοποίησης του ψηφιακού μετασχηματισμού προς όφελος τόσο του δημόσιου τομέα όσο και των επιχειρήσεων και των πολιτών. Την ανάγκη ενίσχυσης της υιοθέτησης νέων ψηφιακών τεχνολογιών και ανάπτυξης των ψηφιακών δεξιοτήτων στην Κύπρο επισημαίνουν τόσο η Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας, όσο και 2η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας. Παράλληλα, ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελεί μια από τις βασικότερες προτεραιότητες της ΕΕ ως πυλώνας ανάπτυξης και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας των χωρών της ΕΕ.

Αναγνωρίζοντας την καταλυτική συνεισφορά του τομέα στην ανάκαμψη από την υγειονομική κρίση και στην ενίσχυση των προοπτικών ανάπτυξης της οικονομίας, η Κυβέρνηση έχει προσδώσει ιδιαίτερη σημασία στον ψηφιακό μετασχηματισμό της Κύπρου, στην ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας στο πλαίσιο του προωθούμενου νέου αναπτυξιακού μοντέλου για μια δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία, βασισμένη στη γνώση και στις ψηφιακές και καινοτόμες τεχνολογίες. Στο πλαίσιο αυτό, μέσα από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και τα Ταμεία της Πολιτικής Συνοχής, προωθούνται σχετικές παρεμβάσεις που αγγίζουν τον ευρύτερο κοινωνικό και οικονομικό ιστό της χώρας και που αναμένεται να συμβάλουν καθοριστικά τόσο στην ενίσχυση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας της δημόσιας υπηρεσίας, όσο και στην ενδυνάμωση και διευκόλυνση του επιχειρείν, στην τόνωση της απασχόλησης, καθώς και ευρύτερα στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Επιβεβαιώνοντας τον προσανατολισμό της Κυβέρνησης προς την ψηφιακή μετάβαση, έχει πρόσφατα ολοκληρωθεί η νέα Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική, η υλοποίηση της οποίας θα επιταχυνθεί μέσω και της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), από τον συνολικό προϋπολογισμό του οποίου αναμένεται να διοχετευθεί σε δαπάνες που σχετίζονται άμεσα με τον ψηφιακό μετασχηματισμό ποσοστό που αγγίζει το 23%.

Εξαιρετικά σημαντική κρίνεται η επίσπευση της υλοποίησης της στρατηγικής για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, με την άμεση μετατροπή όσο το δυνατό μεγαλύτερου αριθμού διαδικασιών του δημοσίου σε ηλεκτρονικές, είτε αυτές αφορούν σε θέματα αδειοδότησης, υποβολής αιτήσεων, αιτημάτων και άλλης μορφής εξυπηρέτηση από δημόσια διοίκηση, είτε σε θέματα καταβολής πληρωμών από και προς το κράτος. Για τον σκοπό αυτό σημαντική η ολοκλήρωση της ψηφιοποίησης των υπηρεσιών, με στόχο τη διευκόλυνση των συναλλαγών των πολιτών και των επιχειρήσεων με το κράτος. Ιδιαίτερης σημασίας κρίνεται η υλοποίηση μιας σειράς μεγάλης εμβέλειας στρατηγικών έργων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε τομείς προτεραιότητας όπως είναι η υγεία, η δικαιοσύνη και η παιδεία, καθώς και η αναθεώρηση της αρχιτεκτονικής των πληροφοριακών υποδομών της κυβέρνησης.

Σημαντική επίσης είναι η περαιτέρω βελτίωση των ευρυζωνικών υποδομών της χώρας, αξιοποιώντας ενσύρματες και ασύρματες τεχνολογίες αιχμής όπως Fiber to the Home (FTTH) και κινητής τηλεφωνίας 5G, με στόχο την επέκταση της κάλυψης δικτύων υπερύψηλων ταχυτήτων σε απομακρυσμένες/πλευκές περιοχές. Οι τεχνολογίες αιχμής όπως Blockchain και Τεχνητής Νοημοσύνης αποτελούν επίσης προτεραιότητα, όπου η αξιοποίησή τους τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα θα βελτιώσουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας.

Για να μπορέσει η κοινωνία μας να επωφεληθεί από τον ψηφιακό μετασχηματισμό, απαιτείται επίσης η βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων της κοινωνίας μας. Για το σκοπό αυτό, αναγκαία θεωρείται η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης 2021-2025, το οποίο περιλαμβάνει εκπαιδευτικά προγράμματα για επαγγελματίες στον χώρο των ΤΠΕ, επαγγελματίες σε άλλους τομείς της οικονομίας, καθώς και του ευρύτερου πληθυσμού σε όλα τα επίπεδα καθώς και η υλοποίηση των σχετικών μέτρων του ΣΑΑ.

Τέλος, αναγκαία καθίσταται η δημιουργία έξυπνων πόλεων σε όλη την κυπριακή επικράτεια, καθώς και η υλοποίηση μέτρων για την προώθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας και της στήριξης της ψηφιακής μετάβασης των ΜμΕ.

Πράσινη Μετάβαση – Ενέργεια και Κλίμα

Η πράσινη μετάβαση αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις προτεραιότητες της στρατηγικής κατεύθυνσης της ΕΕ. Βασική προϋπόθεση για την έγκριση των εθνικών Σχεδίων Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), αποτέλεσε η συμβολή τους στη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία. Το ποσοστό των δαπανών του ΣΑΑ σε επενδυτικά έργα και μεταρρυθμίσεις με άμεση συμβολή στην επίτευξη των κλιματικών στόχων, ανήλθε στο 41% των συνολικών δαπανών του Σχεδίου. Παράλληλα, η πράσινη μετάβαση αποτέλεσε βασικό παράμετρο στην αξιοποίηση των Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής, με κατανομή 45% των πόρων της. Πέραν της άμεσης συμβολής της στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και στην επίτευξη των στόχων για κλιματική ουδετερότητα στη βάση των κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η προώθηση της πράσινης ανάπτυξης, αναμένεται να συμβάλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και επιχειρηματικών ευκαιριών. Η διαμόρφωση της Μακροπρόθεσμης Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας, θέτει με τη σειρά της την πράσινη οικονομία ως βασικό άξονα για την ανάπτυξη της οικονομίας.

Μέσα από τις προαναφερθείσες στρατηγικές προκύπτει η ανάγκη προώθησης επενδύσεων σε πράσινες τεχνολογίες και προϊόντα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) και εν γένει, της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου σε όλους τους τομείς. Προκύπτει παράλληλα η ανάγκη προώθησης της έξυπνης και βιώσιμης κινητικότητας, καθώς και επενδύσεων στους τομείς της διαχείρισης αποβλήτων και της προώθησης της κυκλικής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να επιδιωχθεί η υλοποίηση του εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού. Ο εθνικός στρατηγικός σχεδιασμός για τη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία, καταγράφεται μέσα από το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) 2021-2030, μέσα από την οποία προωθούνται μεταξύ άλλων σημαντικές πολιτικές, μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών και της διαχείρισης αποβλήτων. Αντίστοιχα, σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα, σημαντική παραμένει και η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για την προσαρμογή στην

Κλιματική Αλλαγή, αναπτύσσοντας τις κατάλληλες πολιτικές στους τομείς της γεωργίας, του τουρισμού, της ενέργειας, των υποδομών, των υδάτων, της βιοποικιλότητας, των δασών, της αλιείας και της υδατοκαθλιέργειας, της δημόσιας υγείας, των εδαφών και των παράκτιων ζωνών.

(α) Ενέργεια

Στον τομέα της ενέργειας, η ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της περαιτέρω διεύθυνσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), ιδιαίτερα της ηλιακής ενέργειας, αποτελούν βασικές βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες στο πλαίσιο της υλοποίησης των μέτρων του ΕΣΕΚ, οι οποίες αναμένεται να έχουν θετικές επιπτώσεις τόσο στους κλιματικούς στόχους, όσο και στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, ένεκα της συνεπαγόμενης μείωσης της δαπάνης για τα εισαγόμενα πετρελαιοειδή. Η εντατικοποίηση και ενίσχυση των μέτρων στήριξης για ενεργειακές αναβαθμίσεις τόσο στον δημόσιο τομέα και τις τοπικές αρχές, όσο και στις επιχειρήσεις και στα νοικοκυριά, σε συνδυασμό με το άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρισμού στον ανταγωνισμό, αναμένεται ότι θα επιφέρουν εξοικονομήσεις στο κόστος ενέργειας για τους πολίτες και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η εξασφάλιση πρόσβασης από το σύνολο του πληθυσμού σε προσιτή, αξιόπιστη, βιώσιμη και φιλική προς το περιβάλλον ενέργεια. Για τον σκοπό αυτό και την περαιτέρω διεύθυνση των ΑΠΕ στο ενεργειακό μίγμα της χώρας, καθίσταται αναγκαία η προώθηση των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων και των αναγκαίων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης και εφαρμογής νέων τεχνολογιών και συστημάτων αποθήκευσης της ενέργειας από ΑΠΕ.

Η ανάπτυξη και αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου, καθώς και η δημιουργία υποδομών εισαγωγής, αποθήκευσης και επαναεροποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) και η ανάπτυξη του εσωτερικού δικτύου μεταφοράς φυσικού αερίου, αποκτούν αυξημένη βαρύτητα ως στόχοι ενόψει των επιπτώσεων του πολέμου της Ουκρανίας που κατέδειξε την ανάγκη για ενεργειακή ασφάλεια και διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας.

Πρόσθετα, η άρση της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου με τη δημιουργία υποδομών για τη διασύνδεση της με τα διευρωπαϊκά δίκτυα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου παρέχει δυνατότητες διασυνωριακού εμπορίου, μείωσης στο κόστος παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και περαιτέρω αύξηση της ηλεκτροπαραγωγής μέσω ΑΠΕ. Σημαντική στο πλαίσιο αυτό, είναι η υλοποίηση του έργου ηλεκτρικής διασύνδεσης των συστημάτων Ισραήλ, Κύπρου και Ελλάδας (Κρήτης) «EuroAsia Interconnector».

(β) Βιώσιμες Μεταφορές

Όπως έχει αναφερθεί προηγουμένως, αυξανόμενης προτεραιότητας πλέον για την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης και κλιματικής ουδετερότητας, είναι και η ταχεία υλοποίηση της μετάβασης στη βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα. Σημαντική για το σκοπό θεωρείται η επίσπευση των μέτρων τα οποία εμπίπτουν στα Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας, περιλαμβανομένων των υποδομών και της εφαρμογής έξυπνων συστημάτων στα μέσα μαζικής μεταφοράς, ώστε να διευκολύνεται η διακίνηση τόσο των πεζών, όσο και των ποδηλατιστών.

Αναγκαία θεωρείται και η υλοποίηση των προωθούμενων επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων, κυρίως μέσω του ΣΑΑ, για τη δημιουργία της αναγκαίας υποδομής φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων και εν γένει, την προώθηση της ηλεκτροκίνησης.

(γ) Διαχείριση Αποβλήτων

Λαμβάνοντας υπόψη τα υψηλά ποσοστά παραγωγής αποβλήτων από τα κυπριακά νοικοκυριά, βασική προτεραιότητα αποτελεί και ο εξορθολογισμός της διαχείρισης των αποβλήτων, στη βάση της υφιστάμενης Στρατηγικής Διαχείρισης των Δημοτικών Αποβλήτων 2015-2021. Στόχος των προωθούμενων μέτρων θα πρέπει να είναι η μείωση/εξάλειψη των αρνητικών επιπτώσεων της παραγωγής και της διαχείρισης των αποβλήτων, η προώθηση της επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης και γενικά της περιβαλλοντικά ορθής διαχείρισης των αποβλήτων. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η ανάγκη εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενίσχυση της Κυκλικής Οικονομίας 2021-2027, το οποίο περιλαμβάνει μέτρα πολιτικής και συγκεκριμένες δράσεις για την ανάδειξη, προώθηση και ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας στην Κύπρο.

(δ) Διαχείριση Υδάτινων Πόρων

Τα νέα δεδομένα που προκύπτουν ένεκα της κλιματικής αλλαγής και της επίπτωσής της στην αναπτυξιακή πορεία της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου, καθιστούν αναγκαία την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων. Ειδικότερα, η συνεχής μείωση των ποσοτήτων βροχής σε συνδυασμό με τις αυξημένες ανάγκες σε νερό, καθιστούν επιτακτική την καλύτερη διαχείριση των υδάτινων πόρων με μείωση της σπατάλης, συγκράτηση της ζήτησης και αύξηση των διαθέσιμων ποσοτήτων νερού.

Διεύρυνση παραγωγικής βάσης, ενίσχυση συγκριτικών πλεονεκτημάτων οικονομίας

Βασική συνιστώσα στην αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας θα αποτελέσει η στήριξη των τομέων εκείνων στους οποίους η Κύπρος παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα, ή μπορεί δυνωτικά να αναπτύξει νέα. Οι τομείς αυτοί έχουν χαρτογραφηθεί μέσα από την Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας και θα πρέπει να αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, τόσο η υλοποίηση δημόσιων επενδύσεων, όσο και η κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων μέσω της παροχής κινήτρων και άλλων μορφών στήριξης προς τον ιδιωτικό τομέα, θα πρέπει να προσανατολίζεται πλέον στις νέες κατευθύνσεις που θέτει η μακροχρόνια στρατηγική για την ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη και τις δημοσιονομικές συνθήκες και τις τρέχουσες τομεακές εξελίξεις. Σημαντικές για τον σκοπό αυτό, αποτελούν οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις, οι οποίες στοχεύουν στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, μέσω της ενίσχυσης του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα της οικονομίας, αλλά και η περαιτέρω στήριξη για διατήρηση και ενίσχυση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους τομείς των υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο αυτό και στη βάση των συστάσεων της Μακροπρόθεσμης Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας, σημαντικό μέρος των οποίων έχει ενσωματωθεί στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, πέραν των τομέων του τουρισμού και των επαγγελματικών υπηρεσιών που δημιουργούν μεγάλο ποσοστό του ΑΕΠ σήμερα, οι τομείς των Υπηρεσιών Πληροφορικής και Τεχνολογίας, η τριτοβάθμια εκπαίδευση, η αγρο-τεχνολογία και η ελαφρά βιομηχανία ειδικότερα οι τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με έμφαση στην ηλιακή ενέργεια, μπορούν να αποτελέσουν τους μελλοντικούς μοχλούς ανάπτυξης, βάσει των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της κυπριακής οικονομίας. Ως εκ τούτου, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στις ακόλουθες πολιτικές:

(α) Πρωτογενής Τομέας

Σημαντικό αναπτυξιακό πυλώνα για τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς της, αποτελεί η ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού γεωργικού τομέα, κυρίως μέσω της αξιοποίησης της αγρο-τεχνολογίας και της προώθησης και ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ της επιχειρηματικής κοινότητας του τομέα με στόχο την ενίσχυση των συνεργειών, αλλά και με τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και άλλων ερευνητικών κέντρων, στοχεύοντας στην πρακτική εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας και στην επίτευξη αριστείας στον τομέα. Παράλληλα, η ενίσχυση και ποιοτική ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, της υδατοκαλλιέργειας και της βιοκαλλιέργειας, μέσα από την παροχή κινήτρων για εκπαίδευση στον τομέα, τη διασφάλιση των αναγκαίων υποδομών και την αξιοποίηση της τεχνολογίας και των διαθέσιμων για τον σκοπό αυτό εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και άλλων μέτρων στήριξης, απέκτησε αυξημένη βαρύτητα, δεδομένων των προκλήσεων αλλά και της αναγκαιότητας που δημιούργησε η υγειονομική κρίση. Έμφαση θα πρέπει να αποδοθεί στην αξιοποίηση της τεχνολογίας με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και της πρόσβασης των καταναλωτών απευθείας στον παραγωγό. Σημαντική είναι η κατοχύρωση της προέλευσης για σειρά προϊόντων, η βελτίωση της σήμανσης των γεωργικών προϊόντων μέσα από την αναδιοργάνωση των διαδικασιών τυποποίησης και εμπορίας και η ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και μεγαλύτερης κλίμακας παραγωγή, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας και την προώθηση της αειφόρου παραγωγής τροφίμων.

(β) Δευτερογενής Τομέας

Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί πλέον και στη στήριξη του δευτερογενούς τομέα, και συγκεκριμένα στην ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού κλάδου ελαφριάς παραγωγής, με επικέντρωση σε τομείς πράσινης τεχνολογίας (π.χ. ΑΠΕ/ηλιακής ενέργειας), γεωργικής τεχνολογίας (π.χ. βιομηχανία τροφίμων και άλλων προϊόντων γεωργικής προέλευσης) κ.α. Σημαντική παραμένει και η στήριξη για μετάβαση της κυπριακής βιομηχανίας σε μία πράσινη οικονομία, μέσα από την προώθηση της κυκλικής οικονομίας και την υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κυκλική Οικονομία που εγκρίθηκε από το Υ.Σ. του Ιουνίου 2021. Στο πλαίσιο αυτό καθίσταται αναγκαία η υλοποίηση της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, με στόχο την ανάπτυξη μιας ευέλικτης, έξυπνης και τεχνολογικά ανεπτυγμένης βιώσιμης και ανταγωνιστικής κυπριακής βιομηχανίας, με ενισχυμένη συμμετοχή στο ΑΕΠ και με κύρια αποστολή την ανάπτυξη μοναδικών και καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Παράλληλα, θα πρέπει να ενισχυθεί η αναβάθμιση των ικανοτήτων των εργαζομένων και η προώθηση της καινοτομίας.

(γ) Τριτογενής Τομέας

Μέσα στο γενικότερο στόχο αναδιάρθρωσης της οικονομίας, σημαντική είναι η διαφοροποίηση και διεύρυνση του τουριστικού τομέα, η παροχή ενός βελτιωμένου ποιοτικά και ανταγωνιστικότερου τουριστικού προϊόντος και η προώθηση της κυκλικής οικονομίας στα ξενοδοχειακά καταλύματα. Καθοριστικές για τον τομέα είναι οι εξελίξεις που αφορούν στον τομέα των αερομεταφορών και της συνδεσιμότητας. Στο πλαίσιο αυτό, η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού 2030, παραμένει μεσοπρόθεσμος/ μακροπρόθεσμος στόχος, με επικέντρωση στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τομέα. Η υλοποίηση της νέας στρατηγικής θα διασφαλίσει την καθιέρωση της Κύπρου ως ενός ολόκληρου, ποιοτικού, ψηφιακά έξυπνου, περιβαλλοντικά φιλικού και κοινωνικά ωφέλιμου τουριστικού προορισμού. Μεταξύ άλλων, θα διασφαλιστεί η αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος με έμφαση στην τοπική/αγροτική διάσταση, στην πολιτιστική κληρονομιά, στο φυσικό περιβάλλον και στη δημιουργία νέων τύπων αναπτύξεων, με παράλληλη έμφαση στην προώθηση του τουρισμού υγείας και ευεξίας καθώς και της κυκλικής οικονομίας.

Η ενίσχυση του τομέα της ναυτιλίας παραμένει ιδιαίτερα σημαντική στο πλαίσιο της γαλάζιας και αειφόρου ανάπτυξης, αλλά και των επιδιώξεων για ανάδειξη της Κύπρου σε εμπορικό κέντρο της Ευρώπης. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα, καθώς και της θαλάσσιας ασφάλειας, της περαιτέρω ανάπτυξης του κυπριακού νηολογίου και του ναυτιλιακού συμπλέγματος της Κύπρου, αλλά και στην υλοποίηση της στρατηγικής προβολής που αναμένεται να συμβάλουν στην ενίσχυση της διεθνούς αναγνώρισης της κυπριακής σημαίας. Μεσοπρόθεσμο στόχο αποτελεί και η περαιτέρω προώθηση της διατήρησης και βιώσιμης χρήσης των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων μέσω της υιοθέτησης μέτρων για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης και της υλοποίησης των σχετικών νομοθεσιών της ΕΕ και των ΗΕ. Παράλληλα, η ανάγκη ενίσχυσης της συνδεσιμότητας της Κύπρου, έχει αναδειχθεί μέσα από τις επιπτώσεις της πανδημίας, ως αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση της Μακροχρόνιας Εθνικής Στρατηγικής για την Κυπριακή Ναυτιλία - "SEA Change 2030", η οποία επικεντρώνεται στη διασφάλιση της αειφορίας, της εξωστρέφειας και της προσαρμοστικότητας της κυπριακής ναυτιλίας.

Παράλληλα, όπως αναδεικνύεται και μέσα από το νέο αναπτυξιακό μοντέλο για την κυπριακή οικονομία, η Κύπρος θα πρέπει να ενισχύσει περαιτέρω το συγκριτικό της πλεονέκτημα στον τομέα των υπηρεσιών, δίνοντας έμφαση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας, μέσω της προσέλκυσης διεθνών εταιρειών για μεταφορά των δραστηριοτήτων τους στην Κύπρο. Ο τομέας των επαγγελματικών υπηρεσιών, ο οποίος αποφέρει σημαντικό μέρος των εξαγωγών της Κύπρου, θα πρέπει να προωθηθεί περαιτέρω, με στόχο τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό, την ανάπτυξη και την επέκτασή του σε νέους τομείς και αγορές. Η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης υπηρεσιών θα πρέπει να περιλάβει και την ανάπτυξη και εξαγωγή τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης του τομέα της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (Fintech). Υποβοηθητική θα είναι και η αξιοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση

των επενδυτικών ταμείων, η διασφάλιση των υφιστάμενων και η διεύρυνση της βάσης των συμφωνιών στον τομέα της αποφυγής διπλής φορολογίας, η προώθηση της Κύπρου ως διεθνούς επιχειρηματικού κέντρου και η βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός του νομικού, θεσμικού και φορολογικού πλαισίου.

Στρατηγικό στόχο θα πρέπει να αποτελέσει πλέον και η ανάπτυξη και ανάδειξη της Κύπρου ως διεθνούς προορισμού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αξιοποιώντας τις συγκριτικά υψηλές επιδόσεις των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων της χώρας μας. Σημαντική για τον σκοπό αυτό, καθίσταται και η περαιτέρω ενδυνάμωση, αναβάθμιση και διεθνοποίηση των φορέων και υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο των ιδιωτικών, όσο και των δημόσιων πανεπιστημίων. Η υπογραφή συμφωνιών αμοιβαίας αναγνώρισης τίτλων σπουδών και διακρατικών συμφωνιών στον τομέα της παιδείας, καθώς και η διευκόλυνση των δημόσιων πανεπιστημίων για προσέλκυση φοιτητών από το εξωτερικό, μέσα από την ανάπτυξη των υποδομών και των προγραμμάτων σπουδών τους, θα συμβάλουν προς την κατεύθυνση αυτή. Προτεραιότητα συνεχίζει να αποτελεί η προσέλκυση, μέσω διαφόρων κινήτρων και διευκολύνσεων, αξιόλογων ξένων πανεπιστημίων για δημιουργία παραρτημάτων στην Κύπρο.

Τέλος, προτεραιότητα αποτελεί και η υλοποίηση οριζόντιων μέτρων για υποβοήθηση της ανάπτυξης όλων των τομέων της οικονομίας, όπως είναι για παράδειγμα η ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, η διασφάλιση της αεροπορικής συνδεσιμότητας και η προώθηση των εξαγωγών, περιλαμβανομένων της βελτίωσης της εξωστρέφειας και εξαγωγικής ικανότητας των επιχειρήσεων, της διείσδυσής τους σε νέες ξένες αγορές, της αποτελεσματικής αξιοποίησης των εμπορικών κέντρων στο εξωτερικό και της ανάπτυξης της οικονομικής διπλωματίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Τα προηγούμενα χρόνια, η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης είχε πετύχει τη δημοσιονομική προσαρμογή ισορροπώντας τις βραχυχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις με τους μακροχρόνιους στόχους βιωσιμότητας, προστατεύοντας ταυτόχρονα, τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Λόγω όμως της πανδημίας του κορωνοϊού και των γεωπολιτικών εξελίξεων, κύρια προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα αποτελεί ο περιορισμός των οικονομικών επιπτώσεων.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Η διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα πάνω στον οποίο μπορεί να κτιστεί και να ευημερήσει μακροπρόθεσμα μια οικονομία και οι πολίτες της. Ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος του 2014 (ο «Νόμος»), καλύπτει όλο το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής και παράλληλα ενσωματώνει όλες τις βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις στον τομέα των δημοσίων οικονομικών. Επίσης ενσωματώνει Ευρωπαϊκές Οδηγίες/Κανονισμούς/Συνθήκες, και προνοεί για τη διαχείριση και αξιολόγηση των δημοσίων επενδύσεων στη βάση βέλτιστων πρακτικών και μεθοδολογιών, το στρατηγικό σχεδιασμό από τα Υπουργεία και την αξιολόγηση και διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων.

Μεταξύ άλλων, ο Νόμος προβλέπει τη σύνδεση του προϋπολογισμού με τις στρατηγικές επιδιώξεις των Υπουργείων/Υφυπουργείων και κατ' επέκταση των προτεραιοτήτων της κυβερνητικής πολιτικής. Συγκεκριμένα στον Νόμο περιλαμβάνεται πρόνοια που αφορά τη θεσμοθετημένη υποχρέωση για την εφαρμογή της διαδικασίας του στρατηγικού προγραμματισμού για την ετοιμασία Στρατηγικού Σχεδίου από κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με το Άρθρο 53 του Νόμου, κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης/οικονομικός Φορέας (Υπουργεία/Υφυπουργεία/Υπηρεσίες) ετοιμάζει και υποβάλλει πρόταση στα πλαίσια κατάρτισης του ετήσιου Προϋπολογισμού η οποία περιλαμβάνει μεσοπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό στον οποίο αναλύονται οι πρωταρχικοί και οι στρατηγικοί του στόχοι για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η περίπτωση πιστώσεων στον Προϋπολογισμό.

Στα Στρατηγικά Σχέδια περιγράφονται οι στρατηγικές επιδιώξεις του κάθε Υπουργείου/Υφυπουργείου, οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις προτεραιότητες πολιτικής της Κυβέρνησης (Κυβερνητική Στρατηγική). Με βάση αυτές τις στρατηγικές επιδιώξεις τα Τμήματα/Υπηρεσίες/Διευθύνσεις κάθε Υπουργείου/Υφυπουργείου καθορίζουν τους στόχους και τις δραστηριότητες για επίτευξη των στρατηγικών τους επιδιώξεων. Στα Στρατηγικά Σχέδια περιλαμβάνονται επίσης δείκτες επίδοσης για τους στόχους και δείκτες απόδοσης για τις δραστηριότητες.

Σημειώνεται ότι, ενόψει της επικείμενης εφαρμογής του νέου μηχανογραφικού συστήματος «ERP», στη δημόσια υπηρεσία έχει αποφασιστεί όπως ο Προϋπολογισμός του 2023 και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2023-2025, ετοιμαστεί στη βάση δραστηριοτήτων (ΠΒΔ). Λόγω της δυναμικής φύσης της εν λόγω μεταρρύθμισης και της ανάγκης για ομαλή μετάβαση στα νέα δεδομένα, κρίθηκε αναγκαία η ύπαρξη εναλλακτικής επιλογής και η διατήρηση της απαιτούμενης ευελιξίας, ώστε να διασφαλιστεί η κατάθεση του κρατικού Προϋπολογισμού στη Βουλή των Αντιπροσώπων, εντός των καθορισμένων από το Σύνταγμα χρονικών πλαισίων. Ως εκ τούτου, παράλληλα με τη διαδικασία ετοιμασίας του ΠΒΔ αποφασίστηκε και η ετοιμασία της παραδοσιακής μορφής του Προϋπολογισμού 2023 και ΜΔΠ 2023-2025, για να μπορούν να αντιμετωπιστούν οποιεσδήποτε απρόβλεπτες καταστάσεις τεχνικής φύσεως. Η κύρια διαφορά στη μορφή του ΠΒΔ σε σχέση με τον υφιστάμενο Προϋπολογισμό, είναι η εισαγωγή μιας τρίτης διάστασης, της προγραμματικής (στόχοι, δραστηριότητες, έργα κλπ.), πέραν των υφιστάμενων διαστάσεων της οργανωτικής δομής (Υπουργεία, Υφυπουργεία, Τμήματα, υποδιαιρέσεις Τμημάτων) και της οικονομικής ανάλυσης (ομάδες άρθρων, υποομάδες άρθρων, άρθρα κλπ.). Επισημαίνεται ότι, στα πλαίσια της νέας μορφής του προϋπολογισμού έχει ετοιμαστεί νέο Σχέδιο

Λογαριασμών (Chart of Accounts) και διαφοροποιείται η κωδικοποίηση της οργανωτικής δομής. Βασική φιλοσοφία του ΠΒΔ είναι ότι, όλες οι δαπάνες πρέπει να κατανέμονται κάτω από συγκεκριμένους στόχους, δραστηριότητες και κατ' επέκταση σε συγκεκριμένα έργα/ εργασίες.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2021

Σε συνέχεια της συρρίκνωσης που κατέγραψε η κυπριακή οικονομία το 2020 λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, το 2021 ανέκαμψε και επέστρεψε στα προ της πανδημίας επίπεδα.

Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, το ΑΕΠ το 2021 αυξήθηκε κατά 5,5% σε πραγματικούς όρους, σε αντίθεση με συρρίκνωση 5,0% το 2020. Ο θετικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ το 2021 οφείλεται κυρίως στις υψηλότερες εξαγωγές και στην ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση. Η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 3,7% σε πραγματικούς όρους και η δημόσια κατανάλωση κατά 8,4%. Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου επηρεάστηκαν από μειώσεις στον εξοπλισμό μεταφορών και στις κατοικίες και κατέγραψαν μείωση 6,3%. Οι εισαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό 9,5%, μετά την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, και οι εξαγωγές αυξήθηκαν σημαντικά με ρυθμό 13,4%, αντανakλώντας τη σημαντική αύξηση των αφίξεων τουριστών.

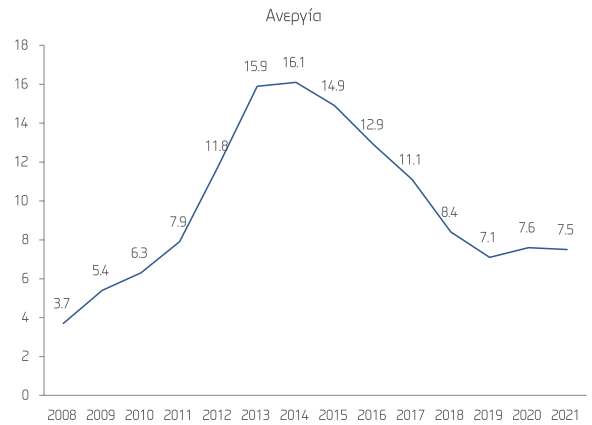
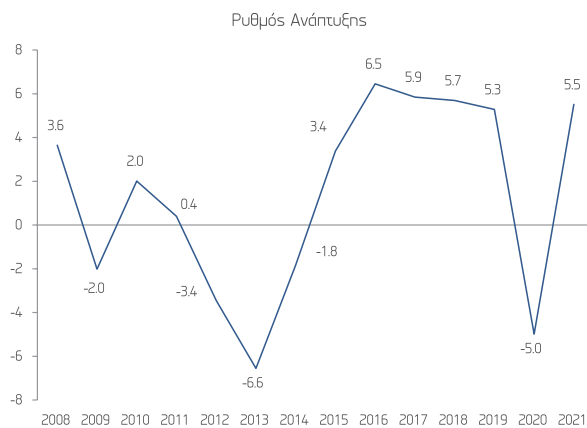
Από τομεακή άποψη, θετική ανάπτυξη σημειώθηκε σε όλους τους τομείς της οικονομίας, ειδικά στους ακόλουθους: "Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης", "Χονδρικό και λιανικό εμπόριο", "επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών", "Μεταφορές και αποθήκευση", "Ενημέρωση και επικοινωνία", "Κατασκευές" και "Μεταποίηση".

Ως συνέπεια της ανάκαμψης της οικονομίας, η απασχόληση σε άτομα σημείωσε αύξηση και οδήγησε σε μικρή μείωση του ποσοστού ανεργίας κατά 0,1 π.μ., από 7,6% του εργατικού δυναμικού το 2020 σε 7,5% το 2021. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας καθώς και η ανεργία μεταξύ των νέων παραμένουν υψηλά, παρουσιάζοντας όμως διαχρονικά πτωτική τάση. Η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,2% το 2021 σε σύγκριση με μείωση 0,5% τον προηγούμενο χρόνο.

Ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) επέστρεψε σε θετικά επίπεδα και παρουσίασε αύξηση 2,3% το 2021 από μείωση 1,1% το 2020. Για την περίοδο Ιανουαρίου- Δεκεμβρίου 2021 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, η μεγαλύτερη μεταβολή παρατηρήθηκε στην κατηγορία "Μεταφορές" (8,6%). Ο ΕνΔΤΚ, εξαιρουμένης της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων τροφίμων, περιορίζεται στο 1%.

Πίνακας: Κύριοι Μακροοικονομικοί Δείκτες

% μεταβολή	2018	2019	2020	2021
Πραγματικό ΑΕΠ	5,7	5,3	-5,0	5,5
ΕνΔΤΚ	0,8	0,5	-1,1	2,3
Απασχόληση (άτομα)	5,3	3,8	-0,5	1,2
Ανεργία (ΕΕΔ)	8,4	7,1	7,6	7,5

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2022

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία έχει δημιουργήσει μεγάλη αβεβαιότητα διεθνώς, επηρεάζοντας αναπόφευκτα και την κυπριακή οικονομία. Οι οικονομικές επιπτώσεις θα καθοριστούν από τη διάρκεια του πολέμου, καθώς και των εκατέρωθεν κυρώσεων που έχουν επιβληθεί. Η ανάπτυξη το 2022 αναμένεται να στηριχτεί στην εγχώρια ζήτηση, την ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση και στην υλοποίηση ενός σημαντικού αριθμού έργων που περιλαμβάνονται στο ε Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το οποίο αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη την περίοδο 2022-2025.

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, η κυπριακή οικονομία το 2022 αναμένεται να παρουσιάσει **ανάπτυξη** γύρω στο 2,7%.

Για το 2022, ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** αναμένεται να αυξηθεί στο 4,1%, κυρίως λόγω της σημαντικής αύξησης στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου.

Το ποσοστό **ανεργίας** το 2022 αναμένεται να σημειώσει μείωση και να κυμανθεί γύρω στο 7,1% του εργατικού δυναμικού από 7,5% τον προηγούμενο χρόνο.

ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Μεσοπρόθεσμα, οι προοπτικές της οικονομίας παραμένουν θετικές με την οικονομία να αναμένεται να καταγράψει σχετικά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, η συνολική εικόνα της αγοράς εργασίας αναμένεται να βελτιωθεί. Οι επενδύσεις και η κατανάλωση αναμένεται να αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς οικονομικής ανάπτυξης, υποστηριζόμενοι πρόσθετα από την εξωτερική ζήτηση. Ο τουρισμός από το 2024 αναμένεται να επανέλθει στα επίπεδα του 2019.

Από πλευράς πραγματικής οικονομίας, σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, το 2023 ο **ρυθμός ανάπτυξης** προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 3,8%, ενώ για τα έτη 2024 και 2025 υπολογίζεται στο 3,4% και 3,0% αντίστοιχα.

Ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** για το 2023 προβλέπεται να μειωθεί από τα επίπεδα του 2022 και να κυμανθεί στο 1,5%, ενώ για τα έτη 2024-2025 υπολογίζεται στο 2,0% αντίστοιχα.

Το **ποσοστό ανεργίας** αναμένεται να μειωθεί γύρω στο 6,4% το 2023, ακολούθως το 2024 να περιορισθεί στο 6,0% και το 2025 να μειωθεί περαιτέρω στο 5,5%.

Στο **Παράρτημα Ι** παρουσιάζεται Πίνακας με τους κυριότερους μακροοικονομικούς δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2017 έως 2025.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Η Κυπριακή Δημοκρατία στο παρόν στάδιο βρίσκεται στο προληπτικό μέρος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, όπου θα πρέπει να τηρείται ο κανόνας του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Ισοζυγίου, όπου για την Κύπρο αυτό εξυπακούει ισοσκελισμένο διαρθρωτικό ισοζύγιο. Επίσης, εφαρμόζονται οι πρόνοιες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου της Ε.Ε. που αφορά τον έλεγχο των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ε.Ε.. Αυτό συνεπάγεται ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να εκδίδει, όπως και για κάθε κράτος μέλος, Συστάσεις για λήψη μέτρων από την Κυπριακή Δημοκρατία. Επίσης γίνεται έλεγχος για τυχόν ύπαρξη μακροοικονομικών ανισορροπιών (Macroeconomic Imbalances Procedure).

Περαιτέρω, το Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος (Draft Budgetary Plan) της Κυπριακής Δημοκρατίας εξετάζεται, σε ετήσια βάση, ενδελεχώς από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη δυνατότητα έκδοσης δημόσιων εισηγήσεων από την Επιτροπή για τυχόν τροποποίηση του σε περίπτωση που αποκλίνει από τις δεσμεύσεις της Δημοκρατίας έναντι των προνοιών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Σημειώνεται ότι, η Κυπριακή Δημοκρατία σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο τίθεται αυτόματα κάτω από τη λεγόμενη μεταπρογραμματική εποπτεία ("Post Programme Surveillance"), μέχρι να αποπληρωθεί τουλάχιστον το 75% του δανείου που έλαβε από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Η εποπτεία διεξάγεται σε εξαμηνιαία βάση και αξιολογεί τη δημοσιονομική και χρηματοπιστωτική πολιτική της χώρας, τυχόν ανάκληση μέτρων που έχουν εισαχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος και τη δυνατότητα για αποπληρωμή της χρηματοδότησης.

Λόγω των σημαντικών επιπτώσεων του κορωνοϊού στα δημόσια οικονομικά της Ε.Ε., έχει τεθεί σε εφαρμογή η γενική πρόνοια διαφυγής ("General Escape Clause") του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για τουλάχιστον μέχρι το 2023, σύμφωνα με την οποία, επιτρέπεται παρέκκλιση από τις πρόνοιες του Συμφώνου λόγω ενός ασυνήθιστου γεγονότος εκτός του ελέγχου ενός ή περισσότερων κρατών μελών και το οποίο έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο.

Αυτό πρακτικά σημαίνει για την Κύπρο ότι επιτρέπεται απόκλιση από τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή από την κατάλληλη πορεία προσαρμογής προς αυτόν, τόσο κατά την αξιολόγηση όσο και κατά την εφαρμογή του Προγράμματος Σταθερότητας.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

1. Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2021

Κατά το 2021, το **δημοσιονομικό ισοζύγιο** της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασε έλλειμμα ύψους €495 εκ. (-2,1% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με έλλειμμα €1.130 εκ. (-5% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο, σημειώνοντας σημαντική βελτίωση 2,9 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ. Η παρουσία ελλείμματος στο δημοσιονομικό ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης και το 2021, παρά τη σημαντική ανάκαμψη της οικονομίας κατά το αναφορά έτος, ήταν απόρροια του κόστους των μέτρων που λήφθηκαν με στόχο τον περιορισμό της πανδημίας και των επιπτώσεων της στις επιχειρήσεις και στην απασχόληση, ύψους περίπου 3,1% του ΑΕΠ. Το **πρωτογενές ισοζύγιο** ήταν επίσης ελλειμματικό ύψους €62 εκ. (-0,3% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με πρωτογενές έλλειμμα €684 εκ. (-3% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο.

Αναλυτικότερα, τα **δημόσια έσοδα** σε ονομαστικούς όρους κατά το 2021 ήταν ιδιαίτερα αυξημένα σε σύγκριση με τις αρχικές εκτιμήσεις οι οποίες παρουσιάστηκαν στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2022 (ΣΔΠ 2022)³, ενώ σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο παρουσίασαν θετικό ρυθμό μεταβολής

³ Το ΣΔΠ 2022 υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο 2021

15,6%. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, τα δημόσια έσοδα κατά το 2021 ανήλθαν στο 42,1% σε σύγκριση με εκτίμηση 41,2% στα πλαίσια των προβλέψεων που παρουσιάστηκαν στο ΣΔΠ 2022. Η απόκλιση των πραγματικών στοιχείων από τα αρχικά αναμενόμενα έσοδα το 2020, κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, οφείλεται κυρίως στην περαιτέρω βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά το υπό αναφορά έτος σε σύγκριση με το τι είχε αρχικά προβλεφθεί.

Σημαντικότερη συνεισφορά στην αύξηση αυτή των δημοσίων εσόδων κατά το 2021 είχαν οι εισπράξεις από φόρους στην παραγωγή και εισαγωγές, οι οποίες παρουσίασαν θετικό ρυθμό μεταβολής 14,6%, κυρίως λόγω των αυξημένων εισπράξεων ΦΠΑ, απόρροια της ιδιαίτερα αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας αλλά και της αύξησης της κατανάλωσης σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Συγκριτικά με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ 2022, η κατηγορία αυτή εσόδων παρουσίασε θετική απόκλιση 0,2 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ και ανήλθε στο 14,2% του ΑΕΠ.

Οι εισπράξεις από φόρους επί του εισοδήματος και του πλούτου παρουσίασαν αύξηση 18% κατά το 2021 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ η απόκλιση από την εκτίμηση που παρουσιάστηκε στο ΣΔΠ 2022 ήταν ιδιαίτερα σημαντική ύψους 1 ποσοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, η κατηγορία αυτή εσόδων ανήλθε στο 10,6% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 9,6% ως η αρχική εκτίμηση, αντικατοπτρίζοντας εν μέρη και την απόδοση των μέτρων που έλαβε η Κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στις επιχειρήσεις και στην απασχόληση.

Οι συνεισφορές στα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά το 2021 παρουσίασαν αύξηση 13% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Η αύξηση αυτή οφείλεται εν μέρη στους αυξημένους συντελεστές των συνεισφορών στα πλαίσια του ΓεΣΥ, οι οποίοι ήταν σε ισχύ για 7 μήνες μόνο κατά το 2020. Αξίζει να σημειωθεί ότι, εξαιρουμένων των συνεισφορών ΓεΣΥ, η κατηγορία αυτή εσόδων παρουσίασε αύξηση 9,7% κατά το 2021, αντικατοπτρίζοντας τη σημαντική βελτίωση στην αγορά εργασίας. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, η κατηγορία αυτή εσόδων ανήλθε στο 11,7% σε σύγκριση με 12% ως η αρχική πρόβλεψη, ενώ σε ονομαστικούς όρους απέκλινε θετικά κατά €37 εκ. περίπου.

Η κατηγορία 'άλλα έσοδα' παρουσίασε αύξηση 19,5% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ σύγκληνε με την αρχική πρόβλεψη του ΣΔΠ 2022 και ανήλθε στο 5,6% του ΑΕΠ.

	(Εκατομμύρια Ευρώ)			(% ΑΕΠ)*		
	Εκτιμήσεις 2021, (ΣΔΠ 2022)	Τελικά 2	Απόκλιση 2-1	Εκτιμήσεις 2021, (ΣΔΠ 2022)	Τελικά 2	Απόκλιση 2-1
	1			1		
Συνολικά Έσοδα	9.242	9.825	582	41,2	42,1	0,9
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	3.135	3.306	171	14,0	14,2	0,2
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	2.155	2.478	323	9,6	10,6	1,0
Κοινωνικές εισφορές	2.687	2.724	37	12,0	11,7	-0,3
Άλλα έσοδα	1.265	1.317	52	5,6	5,6	0,0
Συνολικές Δαπάνες	10.372	10.320	-53	46,3	44,2	-2,1
Μισθολογικές Απολαβές	3.063	3.003	-60	13,7	12,9	-0,8
Ενδιάμεση Κατανάλωση	1.057	1.040	-16	4,7	4,5	-0,2
Κοινωνικές παροχές	3.763	3.862	99	16,8	16,5	-0,3
Τόκοι	446	433	-14	2,0	1,9	-0,1
Επιδότησεις	619	585	-34	2,8	2,5	-0,3
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	755	764	9	3,4	3,3	-0,1
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	669	632	-37	3,0	2,7	-0,3
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-1.130	-495	635	-5,0	-2,1	2,9
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-684	-62	621	-3,0	-0,3	2,7
Πρωτογενείς Δαπάνες	9.926	9.887	-39	44,3	42,3	-2,0

* το ονομαστικό ΑΕΠ για το 2021 ήταν ύψους €23.353 εκ. Κατά την υποβολή του Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2021 (ΣΔΠ 2022), η εκτίμηση για το ΑΕΠ για το 2021 ήταν €22.416 εκ.

Οι **δημόσιες δαπάνες**, καθώς επίσης και οι πρωτογενείς δαπάνες, παρουσίασαν αύξηση το 2021 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο της τάξης του 5,9% και 6,5%, αντίστοιχα. Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης περιορίστηκαν στο 44,2% από 45,1% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο, παρουσιάζοντας αρνητική μεταβολή 0,9 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ. Σε σύγκριση με την εκτίμηση η οποία παρουσιάστηκε στο ΣΔΠ 2022, οι συνολικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης σε ονομαστικούς όρους παρουσίασαν μείωση €53 εκ., ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν μειωμένες κατά 2,1 ποσοστιαία μονάδα, λόγω επίσης και της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ κατά το 2021 σε σύγκριση με το αρχικά αναμενόμενο.

Τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην αύξηση των συνολικών δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης (συνεισφορά ύψους 2,8 ποσοστιαίων μονάδων) είχαν οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές, οι οποίες κατά το 2021 παρουσίασαν αύξηση 7,7% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στις αυξημένες δαπάνες στο πλαίσιο του ΓεΣΥ λόγω της έναρξης της 2ης φάσης του Συστήματος με κάλυψη και της ενδονοσοκομειακής φροντίδας υγείας, από 1η Ιουνίου 2020. Εξαιρουμένων των δαπανών ΓεΣΥ, η κατηγορία αυτή δαπανών παρουσίασε αύξηση 2,2%. Αντίθετα, αρνητική συνεισφορά

στη μεταβολή των δαπανών για κοινωνικές παροχές ύψους 1,1 ποσοστιαίας μονάδας, είχε το μειωμένο συνολικό κόστος των μέτρων για επιδότηση μισθών των εργαζομένων που αιτήθηκαν ειδική άδεια είτε για λόγους φροντίδας παιδιών είτε για ειδικούς λόγους υγείας, καθώς επίσης και η καταβολή ειδικών ανεργιακών επιδομάτων. Ως ποσοστό του ΑΕΠ η κατηγορία αυτή δαπανών ανήλθε σε 16,5% σε σύγκριση με 16,8% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο.

Οι απολαβές προσωπικού κατά το έτος αναφοράς παρουσίασαν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του 3,6% σε σύγκριση με το 2020 και περιορίστηκαν στο 12,9% ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 13,7% του ΑΕΠ ως η εκτίμηση στο πλαίσιο του ΣΔΠ 2022. Σε ονομαστικούς όρους, η κατηγορία αυτή δαπανών ήταν μειωμένη κατά €60 εκ. περίπου από ότι αρχικά αναμενόταν. Σημαντικότερη επίδραση στην μεταβολή των απολαβών προσωπικού, είχε κατά κύριο λόγο η μείωση σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο των ποσοστών της μείωσης απολαβών⁴ στο δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (συνεισφορά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), καθώς και η αυξημένη συνεισφορά του κράτους ως εργοδότης στα πλαίσια του ΓεΣΥ (συνεισφορά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Οι δαπάνες για ενδιάμεση κατανάλωση κατά το 2021 παρουσίασαν αύξηση 15,1% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο κυρίως λόγω των αυξημένων δαπανών που διενεργήθηκαν με στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας από την πανδημία. Ως ποσοστό του ΑΕΠ η κατηγορία αυτή δαπανών κατά το υπό αναφορά έτος ανήλθε στο 4,5% αποκλίνοντας αρνητικά κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με ποσοστό 4,7% ως η εκτίμηση στο πλαίσιο του ΣΔΠ 2022, ενώ σε ονομαστικούς όρους η απόκλιση από την εκτίμηση ήταν αρνητική ύψους €16 εκ.

Η κατηγορία 'επιδοτήσεις' παρουσίασε ετήσια ποσοστιαία μεταβολή 1,2% κατά το 2021 σε σύγκριση με το 2020, κυρίως λόγω της οριακής αύξησης των δαπανών (i) για επιδοτήσεις μισθών αυτοεργοδοτούμενων και υπαλλήλων των επιχειρήσεων, καθώς και (ii) για εφάπαξ ποσά σε μικρές και σε πολύ μικρές επιχειρήσεις για κάλυψη μέρους του λειτουργικού τους κόστους στο πλαίσιο των μέτρων για αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας. Σε σύγκριση με τις προβλέψεις που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο του ΣΔΠ 2022, η κατηγορία αυτή δαπανών παρουσίασε αρνητική απόκλιση 0,3 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ και ανήλθε στο 2,7% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 3% του ΑΕΠ ως η πρόβλεψη, ενώ σε ονομαστικούς όρους η αρνητική απόκλιση από την πρόβλεψη ήταν ύψους €34 εκ.

Οι δαπάνες για τόκους παρουσίασαν μείωση 5,7% το 2021 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήλθαν σε 1,9% παρουσιάζοντας οριακή απόκλιση -0,1 ποσοστιαίας μονάδας σε σύγκριση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ 2022. Η κατηγορία 'άλλες τρέχουσες δαπάνες' παρουσίασε αύξηση 8,5% κατά το 2021, κυρίως λόγω των αυξημένων εισφορών για Ιδίους Πόρους στα Ευρωπαϊκά Ταμεία κατά το υπό αναφορά έτος σε σύγκριση με το προηγούμενο, ενώ σε σύγκριση με τις προβλέψεις στο πλαίσιο του ΣΔΠ 2022, η κατηγορία αυτή δαπανών παρουσίασε θετική απόκλιση σε ονομαστικούς όρους ύψους €9 εκ.

Παράλληλα οι κεφαλαιουχικές δαπάνες παρουσίασαν αύξηση 2,8% κατά το 2021 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ σε σύγκριση με τις αρχικές προβλέψεις απέκλιναν αρνητικά κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες, από 3% του ΑΕΠ ως η αρχική πρόβλεψη σε 2,7% του ΑΕΠ το τελικό αποτέλεσμα το 2021.

Το δημόσιο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης στο τέλος του 2021 εκτιμάται ότι θα υπολογίζεται στα €24,3 δις. ή 104,7% του ΑΕΠ σε σύγκριση με €24,9 δις. ή 115,3% του ΑΕΠ στο τέλος του προηγούμενου χρόνου. Αν και η μείωση του χρέους αριθμητικά ήταν μικρή, εντούτοις ο δείκτης χρέους έναντι του ΑΕΠ παρουσίασε σημαντική πτώση 11 ποσοστιαίων μονάδων. Αυτό οφείλεται κυρίως στην σημαντική αύξηση του ΑΕΠ που επήλθε λόγω της οικονομικής ανάκαμψης και του θετικού ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας. Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί ότι το 12% περίπου του χρέους ως προς το ΑΕΠ αφορά το απόθεμα των ρευστών διαθεσίμων που διατηρείται στο Γενικό Κυβερνητικό Λογαριασμό.

⁴ Ο περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα (Τροποποιητικός) Νόμος του 2018 (Ν.94(Ι)/2018)

Η εκπόνηση του αρχικού Ετήσιου Χρηματοδοτικού Προγράμματος 2021 (που ετοιμάστηκε το Δεκέμβριο 2020) προέβλεπε ετήσιες χρηματοδοτικές ανάγκες για το 2021 της τάξεως των €2.1 - 2.15 δις.. Η συνέχιση της πανδημίας και η επιβολή περιορισμών κατά το πρώτο τετράμηνο του 2021 συνέτειναν στην συγκράτηση των δαπανών από μέρος του κράτους και σε συνδυασμό με το άνοιγμα της οικονομίας και την σημαντική ανάκαμψη των οικονομικών δεικτών οδήγησαν στην σημαντική αύξηση των εσόδων, που διατήρησαν το απόθεμα των ρευστών διαθεσίμων σε ψηλότερα επίπεδα απ' ό,τι αρχικά είχαν εκτιμηθεί. Η συνολική χρηματοδότηση του 2021 ανήλθε σε €1.8 δις. και προήλθε κυρίως από τις διεθνείς αγορές μέσω της έκδοσης Ευρωπαϊκού Μεσοπρόθεσμου Ομολόγου συνολικού ύψους €1 δις. Πιο κάτω φαίνεται αναλυτικά η ετήσια χρηματοδότηση 2021 ανά χρηματοδοτικό εργαλείο. Επίσης, η ψήφιση επιπλέον μέτρων στήριξης από την ΕΕ και η αναμενόμενη άντληση χορηγιών και δανείων μέσω των προγραμμάτων της (SURE,RRF) δεν δικαιολογούσε περαιτέρω χρηματοδότηση.

Πηγή Χρηματοδότησης 2021	Αρχικό ΕΧΠ 2021 (Δεκ. 2020) σε εκ. ευρώ	Τελικό ΕΧΠ 2021 σε εκ. ευρώ
Γραμμάτια Δημοσίου ⁵ (μέχρι)	300	300
Άλλα Διμερή Δάνεια με Ευρωπαϊκή Επιτροπή (SURE/RRF)	229	378.6
Ομόλογα για φυσικά πρόσωπα (μέχρι)	60	43
Ομόλογα εξωτερικού (EMTN) (μέχρι)	1.500	1.000
Δάνεια από ΕΤΕ-ΤΑΣΕ (μέχρι)	50	75
Σύνολο καθαρής ετήσιας χρηματοδότησης (μέχρι)	2.150	1.800

Επιπλέον, κατά το 2021 επιτεύχθηκε ένα πιο ανθεκτικό χαρτοφυλάκιο δημόσιου χρέους με πολύ χαμηλό κίνδυνο ρευστότητας, μείωση του μέσου σταθμικού κόστους του δημόσιου χρέους και διατήρηση της μέσης εναπομείνουσας διάρκειας του χρέους, πολύ πιο πάνω από τον στόχο που τέθηκε στην Μεσοπρόθεσμη Στρατηγική Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους.

Όσον αφορά τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις, σημειώνεται ότι κατά το 2021, τρεις (3) Οίκοι αξιολόγησης επιβεβαίωσαν το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της Κυπριακής Δημοκρατίας στην επενδυτική κατηγορία, δύο εξ αυτών αναθεώρησαν την προοπτική από σταθερή σε θετική, ενώ ο τέταρτος Οίκος αναβάθμισε κατά μία βαθμίδα την πιστοληπτική ικανότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας με αλλαγή της προοπτικής από θετική σε σταθερή.

Το Ετήσιο Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα 2022 προβλέπει χρηματοδοτικές ανάγκες της τάξεως των €2.4 δις., εκ των οποίων ποσό ύψους €2.2 δις. αφορά λήξη χρέους και το €0.2 δις. δημοσιονομικές ανάγκες (σε ταμειακούς όρους). Η κύρια πηγή χρηματοδότησης κατά το 2022, με βάση το ΕΧΠ προέρχεται από τη διεθνή αγορά, μέσω της έκδοσης Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων και η υπόλοιπη χρηματοδότηση μέσω διμερών δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης, ομόλογα προς φυσικά πρόσωπα και έκδοση Γραμματίων Δημοσίου. Επιπρόσθετα, προς το δεύτερο εξάμηνο του 2022, αν και εφόσον οι συνθήκες το επιτρέψουν και επιβεβαιωθούν οι εκτιμήσεις για θετικό πρόσημο του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, μέρος των αποθεμάτων ρευστών διαθεσίμων θα χρησιμοποιηθεί για κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών του έτους.

⁵ Ποσό ύψους €300 εκ. αφορά το εκκρεμές ποσό χρέους σε κυλιόμενη τριμηνιαία βάση κατά τη διάρκεια του έτους

2. Δημοσιονομικές Προοπτικές 2022

Από τις 23 Μαρτίου 2020, μετά την έγκριση της πρότασης της Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) από το Συμβούλιο της ΕΕ, η γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης παραμένει ενεργοποιημένη, στοχεύοντας στην ταχεία και συντονισμένη αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού, η οποία έχει προκαλέσει σημαντικό κλυδωνισμό στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία, λαμβανομένης παράλληλα υπόψη και της εξαιρετικά μεγάλης αβεβαιότητας γύρω από τις οικονομικές εξελίξεις από την πρόσφατη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Στόχος της ενεργοποίησης της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, είναι η παροχή της δυνατότητας στα κράτη μέλη να αποκλίνουν από τις δημοσιονομικές υποχρεώσεις που θα ίσχυαν κανονικά.

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών για το 2022 και λαμβάνοντας υπόψη την απόσυρση των πλείστων μέτρων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να είναι οριακά πλεονασματικό ύψους €7 εκ. ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται ισοσκελισμένο δημοσιονομικό ισοζύγιο, σε σύγκριση με έλλειμμα €495 εκ. (-2,1% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο. Το πρωτογενές ισοζύγιο εκτιμάται να είναι πλεονασματικό ύψους €406 εκ. (1,6% του ΑΕΠ) το 2022 σε σύγκριση με ελλειμματικό πρωτογενές ισοζύγιο ύψους €62 εκ. (-0,3% του ΑΕΠ) το 2021.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα στοιχεία των λογαριασμών της Γενικής Κυβέρνησης για το 2021 καθώς και τις αναθεωρημένες εκτιμήσεις για το 2022:

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2020, εκτιμήσεις 2021

	(Έκατομμύρια Ευρώ)		
	Στοιχεία 2021	Εκτίμηση ⁶ 2022	ετήσια % μεταβολή
	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	9.825	10.458	6,4
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	3.306	3.567	7,9
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	2.478	2.614	5,5
Κοινωνικές εισφορές	2.724	2.889	6,0
Άλλα έσοδα	1.317	1.388	5,4
Συνολικές Δαπάνες	10.320	10.450	1,3
Μισθολογικές Απολαβές	3.003	3.180	5,9
Ενδιάμεση Κατανάλωση	1.040	1.090	4,8
Κοινωνικές παροχές	3.862	4.092	5,9
Τόκοι	433	399	-7,8
Επιχορηγήσεις	585	103	-82,4
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	764	819	7,2
Κεφαλαίουχικές Δαπάνες	632	768	21,5
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-495	7	
% του ΑΕΠ	-2,1	0,0	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-62	406	
% του ΑΕΠ	-0,3	1,6	
Πρωτογενείς Δαπάνες	9.887	10.051	
% του ΑΕΠ	42,3	40,1	

⁶ Εκτιμήσεις Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2022

3. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2023-2025 – Γενική Κυβέρνηση

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών, το δημοσιονομικό ισοζύγιο το 2023 προβλέπεται ότι θα είναι πλεονασματικό ύψους €93 εκ., ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να ανέλθει στο 0,4% σε σύγκριση με ισοσκελισμένο ισοζύγιο τον προηγούμενο χρόνο. Μεσοπρόθεσμα, αναμένεται περαιτέρω βελτίωση για το δημοσιονομικό ισοζύγιο όπου για το 2024 προβλέπεται ύψους €417 εκ. ή 1,5% ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ για το 2025 προβλέπεται πλεονασματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο ύψους €504 εκ. ή 1,7% του ΑΕΠ.

Με βάση τα πιο πάνω, οι προβλέψεις σε σχέση με τα δημόσια οικονομικά, έχουν ως εξής:

Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο (€εκ.)	Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)
2020	-786	-3,6
2021	-62	-0,3
2022 ^ε	406	1,6
2023 ^π	421	1,6
2024 ^π	736	2,6
2025 ^π	854	2,9

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Παράλληλα, με βάση το μακροοικονομικό σενάριο, τα έσοδα και οι πρωτογενείς δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο 2022-2025, προβλέπονται ως ακολούθως:

Έτος	2020	2021	2022 ^ε	2023 ^π	2024 ^π	2025 ^π
Δημόσια Έσοδα	8.499	9.825	10.458	10.901	11.521	11.897
Πρωτογενείς Δαπάνες	9.285	9.887	10.051	10.480	10.785	11.043
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-786	-62	406	421	736	854

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Αναλυτικότερα, τα **δημόσια έσοδα** της Γενικής Κυβέρνησης το 2022 αναμένεται να ανέλθουν στα €10.458 εκ. σε σύγκριση με €9.825 εκ. τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας αύξηση 6,4%, λόγω της αναμενόμενης περαιτέρω αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, αλλά και των αναμενόμενων αυξημένων εισροών μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Το 2023, ο ρυθμός ανάπτυξης των **δημόσιων εσόδων** προβλέπεται ύψους 4,2% ενώ το 2024 αναμένεται περαιτέρω αύξησή τους ύψους 5,7%, λόγω και της προβλεπόμενης αύξησης των κοινωνικών εισφορών, απόρροια του περί των Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου, με βάση τον οποίο τα ποσοστά εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων θα είναι αυξημένα από το 2024. Στο τέλος της προγραμματικής περιόδου, ο ρυθμός ανάπτυξης των δημοσίων εσόδων το 2025 προβλέπεται ύψους 3,3%. Αναλυτικότερα:

Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης, 2021-2025

	2021	2022	%	2023	%	2024	%	2025	%
	τελικά	εκτίμ.		πρόβλ		πρόβλ		πρόβλ	
	€ εκ	€ εκ		€ εκ		€ εκ		€ εκ	
	1	2	2/1	3	3/2	4	4/3	5	5/4
Φόροι στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές	3.306	3.567	7,9	3.727	4,5	3.900	4,6	4.063	4,2
Φόροι στο Εισόδημα και τον Πλούτο	2.478	2.614	5,5	2.744	5,0	2.876	4,8	2.989	3,9
Εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση	2.724	2.889	6,0	3.015	4,4	3.247	7,7	3.340	2,9
Εισόδημα από Περιουσία (Τόκοι, μερίσματα, μετοχές)	116	116	0,0	116	0,0	116	0,0	116	0,0
Άλλα Έσοδα (παροχή υπηρεσιών, τρέχουσες κεφαλαιουχικές μεταβιβάσεις)	1.201	1.272	5,9	1.300	2,1	1.382	6,4	1.390	0,5
Σύνολο	9.825	10.458	6,4	10.901	4,2	11.521	5,7	11.897	3,3

Οι πρωτογενείς δαπάνες κατά το 2022 αναμένεται να παρουσιάσουν οριακή αύξηση 1,7% σε σύγκριση με το 2021, παρά το σημαντικά χαμηλότερο κόστος των μέτρων κατά της πανδημίας. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως σε αυξημένες δαπάνες για κοινωνικές παροχές στο πλαίσιο του ΓΕΣΥ σε σύγκριση με τις αντίστοιχες δαπάνες το 2021.

Το 2023 ο ρυθμός ανάπτυξης των πρωτογενών δημόσιων δαπανών αναμένεται να είναι της τάξης του 4,3%, ενώ το 2024 και 2025 οι πρωτογενείς δημόσιες δαπάνες προβλέπεται να αυξηθούν με ρυθμό 2,9% και 2,4%, αντίστοιχα. Αναλυτικότερα:

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης, 2021-2025

	2021	2022	%	2023	%	2024	%	2025	%
	τελικά	εκτίμ.		πρόβλ		πρόβλ		πρόβλ	
	€ εκ	€ εκ		€ εκ		€ εκ		€ εκ	
	1	2	2/1	3	3/2	4	4/3	5	5/4
Απολαβές Προσωπικού	3.003	3.180	5,9	3.390	6,6	3.520	3,8	3.635	3,3
Ενδιάμεση Κατανάλωση	1.040	1.090	4,8	1.113	2,1	1.126	1,1	1.137	1,0
Κοινωνικές Παροχές	3.862	4.092	5,9	4.251	3,9	4.398	3,5	4.557	3,6
Πληρωμές Τόκων	433	399	-7,8	328	-17,9	318	-2,8	350	9,8
Επιχορηγήσεις	585	103	-82,4	114	10,6	120	5,4	93	-22,6
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	632	768	21,5	796	3,6	758	-4,7	758	-0,1
Άλλες	764	819	7,2	815	-0,4	863	5,9	864	0,2
Σύνολο	10.320	10.450	1,3	10.808	3,4	11.104	2,7	11.393	2,6
Πρωτογενείς Δαπάνες	9.887	10.051	1,7	10.480	4,3	10.785	2,9	11.043	2,4

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Κατά το 2021, το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 103,9% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 115% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Σε απόλυτους όρους το δημόσιο χρέος τέλος του 2021 μειώθηκε κατά €581 εκ. περίπου και περιορίστηκε στα €24,3 δισ σε σύγκριση με €24,9 δισ τέλος του 2020.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η πορεία του δημοσίου χρέους για τα έτη 2020-2025, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι χρηματοδοτικές ανάγκες, καθώς και το πρωτογενές ισοζύγιο.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Δημόσιο Χρέος	115,0	103,9	93,9	88,2	81,0	76,7
Χρηματοδοτικές Ανάγκες	17,6	12,7	8,3	5,8	7,8	5,11
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-3,6	-0,3	1,6	1,6	2,6	2,9

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του δημοσίου χρέους.

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 78,5% του ΑΕΠ το 2025 αποκλίνοντας κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.
- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 18,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2012-14 και 2020, φθάνοντας στο 95,6% το 2025, οριακά αυξημένο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, από 93,8% δηλαδή το 2024. Σημειώνεται ότι, εξαιρουμένων των προαναφερθέντων αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης του ΑΕΠ, το δημόσιο χρέος κάτω από το εναλλακτικό σενάριο 2 ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία και περιορίζεται στο 80,3% τέλος του 2025.
- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 82,8% του ΑΕΠ το 2025 το οποίο αποκλίνει κατά 6,1 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο.
- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται κάτω του 90% του ΑΕΠ το 2025. Το δημόσιο χρέος ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

	2021	2022	2023	2024	2025
Βασικό σενάριο	103,9	93,9	88,2	81,0	76,7
1. Αυξημένο πραγματικό επιτόκιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	103,9	94,4	89,1	82,4	78,5
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	103,9	97,3	96,0	93,8	95,5
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	103,9	95,5	91,4	85,7	82,8
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	103,9	96,3	92,9	87,8	85,5

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ - ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2023 ΚΑΙ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΜΔΠ) 2024-2025

Τα δημόσια έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης αναμένεται την επόμενη τριετία να αυξηθούν σε συνάρτηση με την οικονομική δραστηριότητα και να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

Συνολικά Έσοδα Κεντρικής Κυβέρνησης 2021-2025 (Προϋπολογισμός) ⁷

	2021	2022	2022	2023	2024	2025
		Π/Υ	Εκτίμηση	ΜΔΠ	ΜΔΠ	ΜΔΠ
Άμεσοι Φόροι	2.660	2.162	2.752	2.836	2.973	3.090
Έμμεσοι Φόροι	3.150	2.942	3.352	3.502	3.665	3.817
Μη Φορολογικά Έσοδα	1.333	1.375	1.335	1.373	1.466	1.453
ΣΥΝΟΛΟ	7.143	6.480	7.439	7.712	8.104	8.360

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση καθορίζεται στα €8,425 εκ., €8,562 εκ. και €8,659 εκ. για το 2023, το 2024 και το 2025 αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της πολιτικής, όπως περιγράφονται στη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής στο Κεφάλαιο 2 και τη Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης στο Κεφάλαιο 3, πιο πάνω, τα ανώτατα όρια δαπανών ανά Υπουργείο χωρίς τις αποπληρωμές δανείων και των τόκων επικαιροποιούνται ως ακολούθως:

⁷ Από το έτος 2018 και μετά, τα έσοδα περιλαμβάνουν και επιστροφές φόρων, ως αρνητικά έσοδα, τα οποία κατά τα προηγούμενα χρόνια συμπεριλαμβάνονταν σε κατηγορίες δαπανών

Συνολικές Δαπάνες κατά Υπηρεσία/Υπουργείο/Υφυπουργείο)⁸

Υπηρεσία/ Υπουργείο/ Υφυπουργείο	Πραγμ. Δαπ. 2021 € εκ.	Εγκερ. Προϋποθ 2022 € εκ.	ΜΔΠ 2023 € εκ.	ΜΔΠ. 2024 € εκ.	ΜΔΠ 2025 € εκ.
Συνταγματικές Εξουσίες ⁹	69	84	88	88	86
Συνταγματικές Υπηρεσίες	41	33	42	47	45
Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	28	25	26	27	27
Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής	86	117	110	148	123
Υφυπουργείο Τουρισμού	46	54	54	54	54
Υφυπουργείο Ναυτιλίας	8	17	19	16	17
Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας	79	542	546	557	559
Υφυπουργείο Πολιτισμού	0	0	26	26	26
Υπουργείο Άμυνας	458	470	512	492	493
Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	297	298	352	328	329
Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως	304	354	382	393	392
Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας	47	121	167	127	118
Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	1,528	625	650	667	667
Υπουργείο Εσωτερικών	499	604	643	665	659
Υπουργείο Εξωτερικών	75	98	103	99	94
Υπουργείο Οικονομικών ¹⁰	1,418	1,744	1,786	1,917	2,033
Γενικό Λογιστήριο	39	74	83	86	87
Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας	1,164	1,240	1,278	1,302	1,304
Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων	321	385	433	445	445
Υπουργείο Υγείας	1,145	1,049	1,125	1,078	1,101
Σύνολο	7,652	7,934	8,425	8,562	8,659

⁸ Συνολικές δαπάνες κατά Συνταγματική Υπηρεσία – Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργείο/ Υφυπουργείο/ Γενικό Λογιστήριο εξαιρουμένων των αποπληρωμών δανείων και των δαπανών για τόκους.

⁹ Περιλαμβανομένης της ΒτΑ.

¹⁰ Η οροφή του Υπουργείου Οικονομικών περιλαμβάνει και την οροφή της ΓΔ Ανάπτυξης

Ο καθορισμός των πιο πάνω οροφών δαπανών με βάση τα σημερινά δεδομένα και τις τρέχουσες εκτιμήσεις συμβάλλει στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Σημειώνεται ότι, τα ανώτατα συνολικά όρια δαπανών του ΣΠΔΠ 2022-2024 επικαιροποιούνται λόγω των οικονομικών επιπτώσεων από την πανδημία του κορωνοϊού, καθώς των επιπτώσεων από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Με την τροποποίηση αυτή των ανώτατων ορίων, οι δημοσιονομικοί στόχοι δεν τίθενται σε κίνδυνο.

Τονίζεται ότι, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων στηρίζεται στην τήρηση των ανωτάτων οροφών δαπανών. Οποιαδήποτε απόκλιση θα θέσει σε αμφιβολία την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και κατ' επέκταση την αξιοπιστία της κυπριακής οικονομίας. Γι' αυτό το λόγο κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που εξυπακούουν πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος. Η υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες θα πρέπει να εντάσσεται στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανωτάτων οροφών. Μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιπτώσεις θα εξετάζονται νέες προτάσεις μετά την έγκριση του προϋπολογισμού με την προϋπόθεση ότι οι αναγκαίες πιστώσεις θα καλύπτονται από εξοικονομήσεις χωρίς να διαφοροποιείται η συνολική οροφή του προϋπολογισμού και κατ' επέκταση να επηρεάζεται η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων (με πλήρη ανάληψη του ετησίου και μεσοπρόθεσμου κόστους που η πρόταση συνεπάγεται). Όσον αφορά προτάσεις που τροποποιούν υφιστάμενες πολιτικές περιλαμβανομένης και της ένταξης έργων/προγραμμάτων θα εξετάζονται νοουμένου ότι το δημοσιονομικό κόστος θα καλύπτεται από εξοικονομήσεις ή από κατάργηση υφιστάμενης πολιτικής και υιοθέτηση νέας, που να ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα. Σημειώνεται ότι, όσο σταθεροποιείται η οικονομία, τα συνολικά ανώτατα όρια δαπανών επίσης θα σταθεροποιούνται, για αυτό τα Υπουργεία/Υφυπουργεία θα πρέπει να καθορίζουν τις πολιτικές τους (απασχόλησης, στρατηγικής κλπ) στα πλαίσια των οροφών του εκάστοτε ΜΔΠ.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Το ΣΠΔΠ 2023-2025 ετοιμάστηκε αφού έλαβε υπόψη τόσο τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις της κυπριακής οικονομίας, όσο και τις μακροοικονομικές προβλέψεις και τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Σημειώνεται ταυτόχρονα η ύπαρξη κινδύνων, οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν το βασικό μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι.

Πιο συγκεκριμένα, οι σημαντικότεροι κίνδυνοι απορρέουν από τις πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ουκρανία, μετά από την εισβολή από τη Ρωσία. Οι αυστηρές κυρώσεις που επιβλήθηκαν στη Ρωσία και Λευκορωσία από την Ε.Ε., τις Η.Π.Α. και το Η.Β. έχουν επιφέρει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Οι επιπτώσεις αυτές περιλαμβάνουν τη σημαντική αύξηση του πληθωρισμού, ο οποίος διαβρώνει το πραγματικό εισόδημα των πολιτών.

Ένας άλλος κίνδυνος πηγάζει από την αβεβαιότητα γύρω από την εξέλιξη της πανδημίας, δεδομένου του γεγονότος ότι η παραλλαγή "Οmicron" είναι εξαιρετικά μεταδοτική, αν και λιγότερο επικίνδυνη για την ανθρώπινη υγεία από την παραλλαγή "Δέλτα".

Οι εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα εξακολουθούν να θεωρούνται πιθανή πηγή κινδύνου κυρίως λόγω του ακόμη υψηλού (παρά τη σημαντική πρόοδο) ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ). Δεδομένης της εισβολής στην Ουκρανία, των κυρώσεων που επιβλήθηκαν και των επιπτώσεων στην πραγματική οικονομία, δεν μπορεί να αποκλειστεί μια αύξηση των ΜΕΔ. Από την άλλη, γίνονται συνεχώς σημαντικά βήματα προς την αποτελεσματική μείωση του επιπέδου των ΜΕΔ, ενώ το τραπεζικό σύστημα υποστηρίζεται από ανθεκτική κεφαλαιακή θέση και πλεονάζουσα ρευστότητα.

Επιπρόσθετα, δυνητικό κίνδυνο αποτελεί η επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από το ΓεΣΥ, κυρίως

μέσω των ελλειμμάτων του ΟΚΥπΥ, τα οποία δύναται να καλύπτει το κράτος κατά τα πρώτα 5 χρόνια λειτουργίας του, οι εργασίες του οποίου έχουν επιβαρυνθεί ιδιαίτερα λόγω της πανδημίας.

Από την άλλη πλευρά, οι μακροοικονομικές προβλέψεις βασίζονται σε μερική μόνο συμπίληψη του αντικτύπου των επενδύσεων που αναμένεται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Σχέδιου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Πρόσθετες νέες επενδύσεις πέραν του Σχέδιου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δεν συνυπολογίζονται πλήρως στο βασικό σενάριο, λόγω του ότι είναι δύσκολο στο παρόν στάδιο να ποσοτικοποιηθεί η ετήσια επίπτωση. Οι επενδύσεις αυτές έχουν σχέση με τον τομέα της ενέργειας, την υγεία και την εκπαίδευση.

Επίσης, οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου καθώς και του μεταναστευτικού προβλήματος, συνεχίζουν να προκαλούν αβεβαιότητα για την πορεία των οικονομικών των χωρών μελών της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Κύπρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στα πλαίσια της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που ήδη προωθούνται στον δημόσιο τομέα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων οργανισμών καθώς και στην ανάπτυξη και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους, στοχεύουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης που να επιτελεί με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες της.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση είναι συνεχής, ώστε να επιτυγχάνονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με τους ελάχιστους δυνατούς πόρους, σε ένα υγιές δημοσιονομικό πλαίσιο. Για τον σκοπό αυτό οι οργανισμοί της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα εξακολουθούν να εφαρμόζουν προγράμματα εκσυγχρονισμού, ούτως ώστε να διέπονται από εύκαμπτες οργανωτικές δομές και αποτελεσματικές διαδικασίες, να αξιοποιούν με πιο ευέλικτο τρόπο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στόχων τους και των κυβερνητικών πολιτικών στρατηγικής σημασίας.

Η διάρθρωση του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και οι υφιστάμενες πρακτικές και συστήματα προαγωγών/ ανέλιξης, κινητικότητας προσωπικού και διοίκησης απόδοσης και αμοιβών περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη στοχεύουν στα ακόλουθα:

- (α) διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συνολική συγκράτηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου.
- (β) επίτευξη ενός αποδοτικού και αποτελεσματικού δημόσιου τομέα.
- (γ) διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικής μάθησης για την ανάπτυξη οργανισμών και στελεχών του δημόσιου τομέα.

(α) Διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου

Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, συνεχίζεται η εφαρμογή των πολιτικών συγκράτησης της απασχόλησης και του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ούτως ώστε αυτό να παραμένει εντός του πλαισίου της οικονομικής ανάπτυξης. Οι πολιτικές και τα μέτρα που συμβάλλουν στην τήρηση της δέσμευσης αυτής, είναι τα ακόλουθα:

- ▶ Διατήρηση του Μηχανισμού που ρυθμίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του Κρατικού Μισθολογίου (απολαβές και συντάξεις) για συγκράτησή του σε βιώσιμα επίπεδα κλειδώνοντας παράλληλα τις διορθώσεις που έχουν επιτευχθεί τα τελευταία έτη. Συγκεκριμένα, με τις συμφωνίες πλαισίου για το 2017 - 2018 της Κυβέρνησης με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, έχει εισαχθεί Μηχανισμός ο οποίος ρυθμίζει και καθορίζει ανώτατο όριο στην παραχώρηση γενικών αυξήσεων, τμηματικών αυξήσεων ή / και μισθοδοτικών προσαυξήσεων σε μισθούς και συντάξεις της κρατικής υπηρεσίας και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ανώτατο όριο στην αύξηση του Κρατικού Μισθολογίου γενικότερα), συνυπολογίζοντας:

► τα οικονομικά δεδομένα όπως αυτά εκφράζονται από τη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος σε ονομαστικούς όρους και

► μεταβολές του Κρατικού Μισθολογίου που οφείλονται σε αλλαγές:

(i) του αριθμού των απασχολούμενων

(ii) του αριθμού αφυπηρετήσεων και δικαιούχων σε συνταξιοδοτικά ωφελήματα

(iii) της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής¹¹ των απολαβών και συντάξεων,

(iv) των μισθοδοτικών προσαυξήσεων.

► Διατήρηση του στόχου για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση, με στόχο ένα βιώσιμο μισθολόγιο στα πλαίσια των δημοσιονομικών δυνατοτήτων και περιθωρίων. Για το σκοπό αυτό, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια συνεχίζονται ως ακολούθως:

• Θέσπιση σε νόμο από τον Ιούνιο του 2017 της επ' αόριστο, επέκτασης της απαγόρευσης πλήρωσης θέσεων Πρώτου Διορισμού, Προαγωγής και Πρώτου Διορισμού και Προαγωγής στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με διαδικασία εξαίρεσης που περιλαμβάνει έγκριση από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού. Επίσης, συνεχίζεται η απαγόρευση πλήρωσης κενών θέσεων Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και εξετάζονται περιπτώσεις που δικαιολογούν εξαίρεση από την απαγόρευση, με βάση το άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού 2022, Νόμου του 2021 (Ν.56(II)/2021).

• Μη δημιουργία πρόσθετων μόνιμων θέσεων και της μη αναβάθμισης μισθοδοτικών κλιμάκων σε προσωπική βάση, τόσο για τις δημοσιοπαλθιλικές θέσεις όσο και για τις θέσεις Ωρομίσθιου Προσωπικού στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με εξαίρεση πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις και νοουμένου ότι υποδεικνύονται ίσως αξίως εξοικονομήσεις.

• Κάλυψη των αναγκών της δημόσιας υπηρεσίας σε προσωπικό μέσω της πλήρωσης μόνιμων θέσεων και όχι μέσω της πρόσληψης Εργοδοτούμενων Ορισμένου Χρόνου (ΕΟΧ). Στο πλαίσιο αυτό, παρά τη διατήρηση στις πλείστες περιπτώσεις των οροφών για πρόσληψη/απασχόληση προσωπικού στις εξαιρέσεις που περιλαμβάνονται στο Άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού Νόμου, θα καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για σταδιακή μείωση των εν λόγω οροφών μέσω επόμενων Προϋπολογισμών σε συνάρτηση με την πλήρωση κενών μόνιμων θέσεων και τον τερματισμό της απασχόλησης ΕΟΧ με τη λήξη των συμβολαίων τους. Επιπρόσθετα, δεν θα προωθείται αντικατάσταση ΕΟΧ, σε περίπτωση αποχώρησης τους από την υπηρεσία για οποιοδήποτε λόγο, εκτός από τις περιπτώσεις που καταγράφονται στο άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού Νόμου.

Με την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των υπηρετούντων υπαλλήλων στο Δημόσιο Τομέα μειώθηκε συνολικά κατά 4.143 άτομα, από την 31.12.2011 μέχρι τις 31.12.2021. Τα στοιχεία απασχόλησης ανά τομέα κατά τις ίδιες ημερομηνίες παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

¹¹ Σε σχέση με την ΑΤΑ, τα επιδόματα, οι μισθοί και οι συντάξεις θα αναπροσαρμόζονται, την 1η Ιανουαρίου έκαστου έτους, ως ακολούθως:

(i) Καταβολή του 50% του ποσοστού της αύξησης του υποκείμενου δείκτη της ΑΤΑ κατά το έτος που προηγείται του έτους αναφοράς σε σχέση με το προηγούμενο έτος του έτους αναφοράς.

(ii) Η πιο πάνω αναπροσαρμογή θα αναστέλλεται σε περίπτωση που κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους που προηγείται του έτους αναφοράς ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους διορθωμένος ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις είναι αρνητικός.

Τομέας απασχόλησης	Απασχόληση την 31/12/2011	Απασχόληση την 31/12/2021
Δημόσια Υπηρεσία: Σύνολο	19.529	17.384
(α) Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργεία εξαιρουμένων των τομέων της Υγείας και της Παιδείας	13.819	12.377
(β) Υγεία	13.819	5.007
(γ) Εποχικό προσωπικό	5.332	0
Παιδεία	12.789	14.038
Δικαστική Υπηρεσία	104	129
Κυπριακός Στρατός	4.080	4.220
Αστυνομία	5.373	4.917
Πυροσβεστική Υπηρεσία	723	663
Κρατικοί Αξιωματούχοι	121	129
Ωρομίσθιο Κυβερνητικό Προσωπικό (μόνιμο και εποχικό)	9.548	6.644
ΣΥΝΟΛΟ	52.267	48.124

*Σημείωση:

Στον Κυπριακό Στρατό απασχολούνται, επιπρόσθετα του μόνιμου προσωπικού που παρουσιάζεται στον πίνακα, 2.987 Συμβασιούχοι Οπλίτες, έναντι περιορισμού των Οπλιτών που υπηρετούν υποχρεωτική θητεία. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2022, ο εγκεκριμένος αριθμός των Συμβασιούχων Οπλιτών είναι 3.090.

(β) Επίτευξη ενός αποδοτικού και αποτελεσματικού δημόσιου τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, μέτρα που προωθούνται αφορούν στα πιο κάτω:

- ▶ Ενέργειες για εφαρμογή νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων, το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξή τους και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων, βάσει των νέων περί Δημόσιας Υπηρεσίας (Αξιολόγηση Υπαλλήλων) Κανονισμών (Κ.Δ.Π. 28/2022) που εγκρίθηκαν πρόσφατα από τη Βουλή των Αντιπροσώπων και δημοσιεύτηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας ημερομηνίας 21.1.2022. Οι νέοι Κανονισμοί προβλέπουν για αξιολόγηση των υπαλλήλων με βάση καθορισμένα κριτήρια και αναλυτικό πλαίσιο ικανοτήτων/δεξιοτήτων ανάλογα με το ιεραρχικό επίπεδο των υπαλλήλων και θα τεθούν σε ισχύ για την αξιολόγηση των υπαλλήλων το έτος 2023.
- ▶ Εφαρμογή των τροποποιήσεων που εισήχθησαν με τον περί Δημόσιας Υπηρεσίας (Τροποποιητικό) Νόμο του 2022, που ψηφίστηκε πρόσφατα από τη Βουλή των Αντιπροσώπων και δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας ημερομηνίας 21.1.2022, με τις οποίες δημιουργείται νέα κατηγορία θέσεων «Διατμηματικής Προαγωγής», που περιλαμβάνει τις θέσεις της δημόσιας υπηρεσίας στην Κλίμακα Α13(ii) του κυβερνητικού μισθολόγιου (με ισχύ από 1.1.2024), στις οποίες θα μπορούν να προαχθούν υπάλληλοι που υπηρετούν οπουδήποτε στη δημόσια υπηρεσία σε θέση στο αμέσως κατώτερο μισθοδοτικό επίπεδο των επιστημονικών δομών θέσεων ή των επαγγελματικών δομών θέσεων, ανάλογα με την περίπτωση (εξαιρουμένων των θέσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων, της Ελεγκτικής Υπηρεσίας και της Εξωτερικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας), καθώς και νέες ρυθμίσεις αναφορικά με τον διορισμό ερευνητών λειτουργιών για διερεύνηση πειθαρχικών παραπτωμάτων δημοσίων υπαλλήλων.

► Αναγκαίες ενέργειες για εφαρμογή των νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και επιλογή υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας για πλήρωση των ανεπίκριτων θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας, οι οποίες βασίζονται σε σύγχρονες μεθόδους και εργαλεία, περιλαμβανομένης της αξιολόγησης των υποψηφίων σε εξεταστικά κέντρα, για την πλήρωση θέσεων στην Κλίμακα Α13(ii) και άνω, συμπεριλαμβανομένης της τροποποίησης των Σχεδίων Υπηρεσίας των επηρεαζόμενων θέσεων. Με τις νέες διατάξεις καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων και βαρύτητα για κάθε ένα από αυτά, με στόχο τη βέλτιστη αξιολόγηση της επάρκειας και των ικανοτήτων/δεξιοτήτων τους με αντικειμενικό, διαφανή και αξιολογικό τρόπο. Για την πλήρωση των θέσεων Διατμηματικής Προαγωγής και θέσεων Πρώτου Διορισμού και Προαγωγής, οι υποψήφιοι θα αξιολογούνται σε εξεταστικά κέντρα, τα οποία θα οργανώνονται από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας ή από άλλους φορείς στους οποίους η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας θα αναθέτει την οργάνωση, με καθοριστική βαρύτητα στην τελική επιλογή. Οι αλλαγές εισάγονται με τον περί Αξιολόγησης Υποψηφίων για Προαγωγή, Διατμηματική Προαγωγή και Πρώτο Διορισμό και Προαγωγή στη Δημόσια Υπηρεσία Νόμο του 2022 (Ν.2(Ι)/2022) που ψηφίστηκε πρόσφατα από τη Βουλή των Αντιπροσώπων και δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας ημερομηνίας 21.1.2022 και θα τεθεί σε ισχύ την 1.1.2024.

► Αναδιοργάνωση Ανεξάρτητων Υπηρεσιών/Υπουργείων/Υφυπουργείων/Τμημάτων καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κρατικών Οργανισμών, στη βάση σχετικών Σχεδίων Δράσης που ετοιμάζονται στα πλαίσια των μελετών που αφορούν τομεακά θέματα, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους.

► Συνέχιση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφασή του με αρ. 78.292 και ημερ. 4.2.2015 και το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, της Διαφάνειας και της Βελτίωσης της Εξυπηρέτησης του Πολίτη.

► Αξιοποίηση των εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων, περιλαμβανομένου και του ωρομίσθιου προσωπικού, για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Κύρια πλεονεκτήματα της κινητικότητας είναι η δυνατότητα ικανοποίησης αναγκών σε προσωπικό όπως αυτές ανακύπτουν, η αξιοποίηση των εμπειριών και ικανοτήτων των υπαλλήλων και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους για απόδοση. Τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για την κινητικότητα έχουν πλέον ενισχυθεί και αποτελούνται από τα ακόλουθα:

- ο θεσμός της εναλλαξιμότητας, στον οποίο έχουν πλέον ενταχθεί όλοι οι εργοδοτούμενοι αορίστου χρόνου (πλην αυτών που υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας), διευρύνοντας τη συνολική αριθμητική δύναμη του εναλλάξιμου προσωπικού κατά 50%
- ο θεσμός της απόσπασης υπαλλήλου, η οποία μπορεί να αποφασιστεί για κάλυψη κενής θέσης, όταν υπάρχει υπηρεσιακή ανάγκη και εφόσον υπάρχει κατά το χρόνο της απόφασης ή αναμένεται να υπάρξει διαθέσιμο προσωπικό στο ίδιο ή διαφορετικό Υπουργείο / Υφυπουργείο/ Ανεξάρτητη Υπηρεσία ή για εκτέλεση ειδικών καθηκόντων σε Υπουργείο/ Υφυπουργείο/ Τμήμα/ Κλάδο/ Υπηρεσία/ διπλωματική ή άλλη αποστολή της Δημοκρατίας στο εξωτερικό ή σε υπηρεσία ή οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε υπηρεσία χώρας κράτους-μέλους Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε διεθνή οργανισμό,
- ο θεσμός της ανάθεσης καθηκόντων, με τον οποίο οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων/ Υφυπουργείων και οι Προϊστάμενοι των Ανεξάρτητων Υπηρεσιών μπορούν να καλύπτουν υπηρεσιακές ανάγκες που προκύπτουν με την ανάθεση καθηκόντων σε υπαλλήλους που κατέχουν θέση (στο επίπεδο εισδοχής) στο Υπουργείο τους (ή σε Τμήμα/Υπηρεσία του Υπουργείου/Υφυπουργείου τους) ή στο Ανεξάρτητο Γραφείο/Υπηρεσία τους,
- η λειτουργία Μηχανισμού Εσωτερικής Αγοράς Εργασίας στη Δημόσια Υπηρεσία μέσω της οποίας οι ίδιοι οι υπάλληλοι μπορούν να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για απασχόληση σε άλλες θέσεις απ' αυτές που κατέχουν,
- η κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου

δικαίου καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημόσιου δικαίου, η οποία έχει θεσπιστεί με σχετικό νόμο

- η κινητικότητα εργοδοτούμενων αορίστου χρόνου μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημόσιου δικαίου, η οποία έχει θεσπιστεί με σχετικό νόμο
- η αποκέντρωση της διαχείρισης του εναλλάξιμου προσωπικού, μόνιμου και μη μόνιμου, με τρόπο ώστε οι μετακινήσεις των μελών του εναλλάξιμου προσωπικού που είναι τοποθετημένα σε Υπουργείο/Υφυπουργείο, περιλαμβανομένων των Τμημάτων/Υπηρεσιών του, να διενεργούνται απευθείας από τους οικείους Γενικούς Διευθυντές, χωρίς την εμπλοκή του Τμήματος Διοίκησης και Προσωπικού
- η κινητικότητα του Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού μεταξύ Τμημάτων διαφόρων Υπουργείων και εντός του ίδιου Υπουργείου, η οποία εφαρμόζεται σύμφωνα με τις πρόνοιες της Εγκυκλίου της Μικτής Εργατικής Επιτροπής με αρ. 1/2015 και ημερ. 18/9/2015.

(γ) Διαμόρφωση και Εφαρμογή Πολιτικής Μάθησης για την Ανάπτυξη Οργανισμών και Στελεχών του Δημόσιου Τομέα

Η Κυπριακή Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης (ΚΑΔΔ) συμβάλλει στην υλοποίηση εκσυγχρονιστικών, βελτιωτικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων, ενώ η συσσωρευμένη εμπειρία των τριάντα χρόνων λειτουργίας της, καταδεικνύει ότι για να επέλθει πραγματική βελτίωση χρειάζεται οι θεσμικές αλλαγές να υποστηρίζονται από ειδικά σχεδιασμένες διαδικασίες μάθησης.

Για την υλοποίηση του στόχου της για «Διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικής μάθησης για την ανάπτυξη οργανισμών και στελεχών του δημόσιου τομέα», η ΚΑΔΔ υλοποιεί δράσεις σε 4 πυλώνες: 1. Αξιοποιεί το αποκεντρωμένο σύστημα διαχείρισης της μάθησης. 2. Παρέχει μαθησιακή και συμβουλευτική υποστήριξη για την υλοποίηση διοικητικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στη δημόσια διοίκηση, αξιοποιώντας ευρωπαϊκούς πόρους. 3. Προσφέρει εκπαιδευτικά προγράμματα βασικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης σε ευρείες ομάδες στελεχών της δημόσιας διοίκησης. 4. Εκσυγχρονίζει συνεχώς τον τρόπο λειτουργίας της έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες μάθησης των οργανισμών.

Στο πλαίσιο του πυλώνα (1), η ΚΑΔΔ:

- ▶ παρέχει στήριξη στους οργανισμούς για διεξαγωγή διάγνωσης αναγκών μάθησης, στη βάση της αποστολής και των στόχων τους
- ▶ παρέχει στήριξη στους οργανισμούς για σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων για την ικανοποίηση των διαγνωσθέντων αναγκών.
- ▶ προωθεί την ετοιμασία πλαισίου και οδηγού για τη διαχείριση της μάθησης στη δημόσια υπηρεσία με σκοπό την υιοθέτηση, από όλη τη ΔΥ, ενιαίας πολιτικής για την μάθηση και την ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο του πυλώνα (2), η ΚΑΔΔ παρέχει μαθησιακές δραστηριότητες, όπως αυτές προκύπτουν από το μνημόνιο συναντίληψης (MoU 2015) των μελετών αναδιάρθρωσης των Υπουργείων/Υπηρεσιών (functional reviews) και του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας 2021 - 2026, σε θέματα όπως:

- ▶ τη διαχείριση της αλλαγής (με βασικό εταίρο το Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας)
- ▶ την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, περιλαμβανομένης και της κυβερνοασφάλειας
- ▶ τη διαχείριση έργων (με βασικό εταίρο το Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής)
- ▶ τη μεταρρύθμιση της ΔΥ
- ▶ τη μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης
- ▶ την πάταξη της διαφθοράς.

Στο πλαίσιο του πυλώνα (3), η ΚΑΔΔ σχεδιάζει και υλοποιεί μαθησιακές δραστηριότητες βασικής κατάρτισης, π.χ.:

- ▶ για θέματα Ε.Ε.
- ▶ για θέματα ισότητας και καταπολέμησης κάθε είδους διάκρισης
- ▶ για την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων των διοικητικών και γραμματειακών λειτουργιών
- ▶ για θέματα υγείας και ασφάλειας.

Στο πλαίσιο του πυλώνα (4), η ΚΑΔΔ:

- ▶ Αναπτύσσει ψηφιακά ασύγχρονα προγράμματα
- ▶ Διατηρεί ηλεκτρονικό σύστημα διαχείρισης μαθησιακών δραστηριοτήτων
- ▶ Συμβάλλει στο ERP
- ▶ Αναπτύσσει συνεργασίες με εκπαιδευτικούς οργανισμούς στην Κύπρο και στο εξωτερικό, όπως την Ακαδημία Άμυνας και Ασφάλειας και το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
- ▶ Διοργανώνει ημερίδες και ετοιμάζει εκδόσεις με τη στήριξη από σύμβουλο δημοσιότητας.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Οι αλλαγές που συντελούνται στο δημόσιο τομέα επηρεάζουν άμεσα και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και οι κατευθυντήριες γραμμές για την ετοιμασία του κρατικού προϋπολογισμού, καλύπτουν και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Με βάση τα πιο πάνω και για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων συστήνεται όπως υιοθετηθούν οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2023 και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου 2023-2025:

α) Καθορισμός των δαπανών των Υπουργείων/Υφυπουργείων/Τμημάτων/Ανεξάρτητων Υπηρεσιών εντός των ανώτατων ορίων δαπανών που έχουν τεθεί και που παρουσιάζονται στον πίνακα της σελίδας 30, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές του Στρατηγικού Πλαισίου Δημοσιονομικής Πολιτικής 2023 – 2025, που θα αποτελέσουν τη βάση για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2023 και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΜΔΠ) 2023-2025, όπως αναγράφονται στο ΣΠΔΠ και στις οποίες περιλαμβάνεται η αυστηρή τήρηση των ανώτατων ορίων δαπανών,

Το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την Κεντρική Κυβέρνηση όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα στην παράγραφο 8 της πρότασης δεν διαφοροποιείται ανάλογα με τη μορφή του προϋπολογισμού (παραδοσιακός ή στη βάση των δραστηριοτήτων, η σελίδα 16 του συνημμένου ΣΠΔΠ είναι σχετική). Διαφοροποιούνται όμως, τα επιμέρους ανώτατα όρια δαπανών ανά Υπουργείο/ Υφυπουργείο/ Υπηρεσία στην περίπτωση του Προϋπολογισμού στη Βάση Δραστηριοτήτων (ΠΒΔ), δεδομένου ότι, το κόστος προσωπικού του αποσπασμένου και εναλλάξιμου προσωπικού καθώς και των λειτουργιών του Γενικού Λογιστηρίου, στον ΠΒΔ θα κατανέμεται στα Υπουργεία/ Υφυπουργεία/ Υπηρεσίες όπου υπηρετούν (serving position) ανεξάρτητα από το γεγονός ότι, η οργανική τους θέση (budget post) θα παραμείνει στο Υπουργείο/ Υφυπουργείο/ Υπηρεσία όπου ανήκουν. Ως εκ τούτου, ο Υπουργός Οικονομικών δύναται να προβεί σε διαφοροποίηση των ανώτατων ορίων δαπανών ανά Υπουργείο/ Υφυπουργείο/ Υπηρεσία στην περίπτωση του ΠΒΔ, κατά το ύψος το αλλαγών που θα προκύψουν στις δαπάνες προσωπικού,

β) Διατήρηση της υφιστάμενης πολιτικής επιδομάτων που παραχωρούνται σε κρατικούς αξιωματούχους, κρατικούς υπαλλήλους και ωρομίσθιο προσωπικό όπως περιγράφονται στον Κρατικό Προϋπολογισμό.

γ) Υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες μέσω της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων

οροφών του ΜΔΠ 2023-2025.

δ) Έγκριση της Δήλωσης Κυβερνητικής Στρατηγικής που περιγράφει τους άξονες αναπτυξιακής πολιτικής της κυβέρνησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 1.

ε) Έγκριση τη Δήλωσης Πολιτικής Απασχόλησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 3.

στ) Ολοκλήρωση και υποβολή στο Υπουργείο Οικονομικών των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων/Υφυπουργείων/Ανεξάρτητων Αρχών σύμφωνα με τη Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής και την ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2023 και του ΜΔΠ 2023-2025 σύμφωνα με τα Στρατηγικά Σχέδια και τις προτεραιότητες πολιτικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

	2017	2018	2019	2020 ^ε	2021 ^ε	2022 ^η	2023 ^η	2024 ^η	2025 ^η
Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ	5.9	5.7	5.3	-5.0	5.5	2.7	3.8	3.4	3.0
Εγχώρια Ζήτηση	8.0	3.5	6.0	-2.9	2.7	2.9	3.1	2.6	2.3
Κατανάλωση	4.2	4.8	4.9	-0.7	4.9	2.3	2.6	2.0	1.7
Ιδιωτική Κατανάλωση	4.8	5.1	3.0	-5.0	3.7	2.0	2.8	2.5	2.0
Δημόσια Κατανάλωση	1.8	3.6	12.7	15.0	8.4	3.1	2.0	0.5	0.7
Πάγιες Επενδύσεις (GFCF)	21.2	-4.9	2.9	0.0	-6.3	5.8	5.4	5.2	5.2
Αποθέματα ^{1,2}	0.6	0.7	1.5	-2.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Εξωτερικό Ισοζύγιο ¹	-2.2	2.0	-0.7	-1.9	2.7	0.0	0.6	0.8	0.7
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	11.2	7.3	7.5	-5.1	13.4	2.8	3.8	4.2	3.8
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	14.3	4.3	8.3	-2.5	9.5	2.7	3.0	3.2	3.0
Εναρμονισμένος Ρυθμός Πληθωρισμού	0.7	0.8	0.5	-1.1	2.3	4.1	1.5	2.0	2.0
Ποσοστό Ανεργίας	11.1	8.4	7.1	7.6	7.5	7.1	6.4	6.0	5.5
Αύξηση Απασχόλησης	5.4	5.3	3.8	-0.5	1.2	1.0	1.5	1.5	2.0
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	1,9	-3,5	1,3	-5,8	-2,1	0,0	0,4	1,5	1,7
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	4,4	-1,1	3,5	-3,6	-0,3	1,6	1,6	2,6	2,9
Δημόσιο χρέος (% του ΑΕΠ)	92,9	98,4	91,1	115,0	103,9	93,9	88,2	81,0	76,7

ε: εκτίμηση, η: πρόβλεψη

¹: συνεισφορά στο % του ΑΕΠ

²: Η μεθοδολογία αλυσιδωτής σύνδεσης (chain linking) δεν εφαρμόζεται στη μεταβλητή "Αυξομείωση αποθεμάτων (συμπερ. τιμαρμών)", καθώς παρουσιάζει αρνητικές τιμές για κάποιες χρονιές. Η μεθοδολογία αυτή ακολουθείται από όλα τα Κράτη-Μέλη και τη Eurostat. Για το λόγο αυτό, στον πίνακα έχει περιληφθεί η διαφορά ανάμεσα στο σύνολο και τις πάγιες επενδύσεις για λόγους πληρότητας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ